bus multæ contentiones ſedantur ortæ inter Canonicos, & Epiſcopum de decimarum partitione. *Ep.* 44. ſedatur ortum diſſidium inter clericos, & Patriarcham Conſtantinop. quod nempe Patriarcha juſſus a Legato Sedis Apoſtolicæ Cardin. Sancti Marcelli dare Canonicis quartam decimarum, per triennium eam retinuiſſet. *Epiſt.* 105. *lib.* 1. hortatur omnes Lariſſenſis diœceſis, ut decimas ablatas Epiſcopis reſtituant. Eadem hortatione utitur *epiſt.* 108. *eod. lib. ad Imperatorem Conſtantinop.* cujus milites decimas Cittenſis diœceſis occupabant. *Epiſt.* 62. *lib.* 4. componitur lis orta inter Epiſcopum Nitrienſem, & Abbatem de Ægris in diœceſi Cenadienſi, ſuper quodam jure decimarum: unde, ni fallor, in præſenti canone PP. reſpexerunt ad Latinos ſimul degentes cum Græcis, qui prædia excolenda illis locabant; unde Eccleſia decimis fraudabatur: quare juſte, & recte in præſenti ſtatuitur, ut domini prædia ſua locent illis perſonis, a quibus decimæ ſolvi conſueverunt; id eſt, aliis fidelibus Latinis, qui ſemper decimas præſtiterunt.

§.

ILle quippe decimæ neceſſario ſolvendæ ſunt, quæ debentur ex lege divina, vel loci conſuetudine approbata.

COMMENTARIUM.

1 CElebris quæſtio eſt, tam inter Theologos, quam Canoniſtas, utrum decimarum obligatio ſit juris naturalis, divinive, aut tantum eccleſiaſtici? In qua quæſtione, juris naturalis, divinique eſſe, docuerunt antiquiores Canoniſtæ, quos referunt & ſequuntur Guttierez *lib.* 1. *canonic. c.* 22. Azevedo *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 1. *recopil. n.* 5. Rebuffus *de decimis*, *q.* 1. *n.* 11. Borellus *in ſumma deciſ. tit.* 19. *n.* 1. Germonius *lib.* 43. *de ſacror. immunit. c.* 19. Corraſco *ad ll. Recopil. c.* 6. noviter Lemaiſtre *lib.* 1. *de decimis*, *cap.* 2. & 3. Caſtillo *to.* 7. *contr. tit. de tertiis*, *c.* 10. Dartis *de benef. ſect.* 1. *c.* 1. plura Solorzanus *to.* 2. *lib.* 1. *c.* 21. *n.* 6. Qui nituntur ſequentibus fundamentis. Primo, quia decimæ debentur Deo in recognitionem ſupremi dominii, *c. tua nobis* 26. *c. cum non ſit* 33. *hoc tit.* D. Auguſtinus, ſeu quivis auctor eſt tractatus 20. *de rectit. Catholicæ controv. to.* 9. ibi: „ Unuſquiſque de quali ingenio, vel artificio vivit, de ipſo decimam Deo in pauperibus, vel Eccleſiis donet. Conſideret quia omnia Dei ſunt, per quæ vivit, ſive terra, ſive flumina, ſive ſemina, vel omnia, quæ ſub cœlo ſunt, vel ſuper cœlos; & ſi ipſe non dediſſet, nihil utique haberet: nam Deus qui dignatur totum dare, decimam de ſuo dignatur a nobis repetere. „ Quam ſententiam ipſe Sanctus repetit *to.* 10. *ſerm.* 219. Sed cultum illum Deo exhiberi jus naturale dictat: ergo decimarum obligatio juris naturalis eſt. Secundo, nam decimæ præſtantur pro alimoniis ſacerdotum, *c.* 3. *Malachiæ*, *Num. c.* 18. naturalis autem ratio ſuadet, ut clericis ſpiritualia adminiſtrantibus alimenta præſtentur, *c. cum ſecundum*, ubi probavi, *de præbend.* Ergo, &c. Tertio, quia ante legem ſcriptam plerique in lege naturæ decimam, vel ſimilem fructuum partem Deo, & ejus ſacerdotibus obtulerunt, ut legitur *Geneſis c.* 4. 14. & 28. quod & Gentiles ſolo naturæ lumine inſtructos obſervaſſe ſupra probavi *in c.* 3. Deinde ex lege veteri decimas deberi ſæpe repetitum legimus. *Exod. c.* 22. & 29. *Levit. c.* 27. *Numer. c.* 18. *Deut. c.* 12. & ſupra illuſtravi *in c.* 1. Et hanc obligationem lege evangelica firmatam fuiſſe, probatur ex eo, nam ſi hoc præceptum, ut proxime dixi, juri naturali congruit, continebitur lege divina; nam præter fidei & ſacramentorum præcepta, quæ ſupernaturalia ſunt, in nullo diſcrepant lex divina, & naturalis. Deinceps apud Lucam *c.* 11. Dominus reprehendit Phariſæos charitatis opera omittentes, his verbis: “ Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, judicium & miſericordiam: hæc oportuit facere, & illa non omittere. *Et c.* 21. *Matthæi*, ibi: Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, &c. *Et ibi*: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. „ Igitur cum decimarum præſtatio fuerit a Chriſto Domino in lege gratiæ commendata, earum obligatio juris divini eſt. [illegible] apertius hæc ſententia firmatur, & diffinitur ab Eccl[illegible]us, & Conciliis, ut fecerunt D. Clem. *l.* 2. *conſt. c.* 1[illegible] ex decimis & primitiis ſecundum mandatum Dei [illegible] Dei homo conſumat; voluntaria vero quæ occaſione pauperum offeruntur, recte diſpenſet orphanis, viduis, afflictis, peregrinis, egentibus.„ D. Ambroſ. relatus *in c. numquid eo* 16. *q.* 4. D. Auguſt. *in c.* 10. 16. *q.* 1. Urbanus II. *in c.* 2. 16. *q.* 2. ibi: *Decimas omnino dare Deo non negligatur, quas ipſe Deus dare conſtituit.* Greg. VII. relatus *in c.* 1. 16. *q.* 7. ibi: *Oportet nos decimas, & primitias, quas jure ſacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere, quas fideles Domino præcipiente offerunt.* Alex. III. *in c. parochianus*, *hoc tit.* ibi: *Cum decimæ non ab hominibus, ſed ab ipſo Domino ſint inſtitutæ.* Innocentius III. *in c. tua*, *hoc tit. Quæ divina conſtitutione debentur.* Honorius III. *in c. fin. hoc tit. in* 5. *compil.* ibi: *Cum decimæ ſint debitæ Domino, quas in ſignum univerſalis dominii ſibi Dominus reſervavit.* Ex Conciliis idem ſtatuerunt Matiſcon. 2. *can.* 5. ibi: *Leges divinæ conſulentes ſacerdotibus, ac miniſtris Eccleſiarum, pro hæreditaria portione omni populo præceperunt decimas fructuum ſuorum locis ſacris præſtare.* Concil. Mogunt. 1. ſub Carolo, *can.* 38. *Admonemus, atque præcipimus, ut decimas Deo dari omnino non negligatur, quas Deus ipſe ſibi dari conſtituit; quia timendum eſt, quiſquis Deo debitum ſuum abſtrahit, ne forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria.* Concil. Tribur. *can.* 13. Lateran. *in præſenti* §. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 2.

2 Contrariam ſententiam, videlicet decimarum obligationem a jure eccleſiaſtico tantum provenire, docuere omnes fere Theologi cum D. Th. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. & *quodlibet.* 2. *art.* 8. Sotus *lib.* 9. *de juſtitia*, *q.* 4. *art.* 1. Caſtro *adver. hæreſes*, *verbo Decimæ*, Toſtatus *in c.* 23. *Matthæi*, *q.* 149. & recentiores Canoniſtæ, Covar. *d. lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 2. Guttierez *d. c.* 21. *n.* 7. Moneta *de decimis*, *c.* 1. *q.* 1 & 2. Menchaca *lib.* 3. *illuſtr. c.* 89. Duarenus *lib.* 7. *de ſacr. eccleſ. miniſtr. c.* 1. plures congeſti a Solorzano *ſup. n.* 45. alii a Cenedo relati *ad decret. collect.* 66. *n.* 13. Pro quibus ſequentia faciunt fundamenta: nam ex lege divina ea tantum tenemur ſervare, quæ a Chriſto Domino nobis præcepta ſunt: ſed de ſolvendis decimis nec in Evangelio, nec apud Apoſtolos ullum extat præceptum: ergo ex lege divina obligatio decimarum non provenit. Nec refragatur præceptum legis veteris; nam illud, ſicut cetera præcepta ipſius legis, poſt legem gratiæ ceſſavit, *c. tranſlato*, ubi probavi, *de conſtit.* Secundo, nam quæ divini juris ſunt, contrario uſu, aut Pontificis privilegio tolli, ſive in parte minui non poſſunt, *c. auctâ* 9. *c. memor* 10. *c. ſed* 11. *c. habeat* 24. *q.* 1. *c. propoſuit*, *de conceſſ. præbend. c. litteras*, *de reſtit. ſpol.* Sed decimæ conſuetudine, & privilegio tolluntur, atque minuuntur, *c. cum ordinem*, *de reſcript. c. dilecti*, *c. ſuggeſtum*, *c. ex parte*, *c. ad audientiam*, *h. t.* unde in aliquibus regionibus non decima, ſed portio minor præſtatur. Conc. Turon. ſub Carolo *can.* 46. & in Eccleſiæ naſcentis exordio, unde Evangelii puritas maxime petenda eſt, qui monumenta antiquorum monaſteriorum requirat, nihil frequentius invenit, quam milites decimas monachorum Eccleſiis devoviſſe: igitur non ex jure divino eas debebant. Nec deſunt qui ab his omnino diverſam ſequantur ſententiam, aſſerendo diſcrimen conſtitui debere inter decimas prædiales, & perſonales: & docent, prædiales ex jure divino deberi, perſonales vero dumtaxat ex lege eccleſiaſtica: ita docuerunt Hoſtienſis *in ſumma*, *h. tit.* Henricus Boich. *in c. pervenit*, *h. tit.* Felinus *in c. cauſam*, *de reſcript.* & dicit commune eſſe Cardinalis in præſenti. Moventur ex eo; nam licet præceptum morale legis veteris inveniatur de decimis prædialibus, non vero reperitur de perſonalibus: ergo ex jure tantum eccleſiaſtico earum obligatio deſcendit. Eos ſequitur noviter Nicolaus Lemaiſtre *de decimis c.* 2. & 3. & defendit decimas prædiales omnino provenire a jure divino, tam quoad ſubſtantiam, quam quoad quotam: decimas vero perſonales tantum juris eccleſiaſtici eſſe. Diverſam opinionem alii ſequuntur aſſerentes in decimis duo eſſe diſcernenda, videlicet ſubſtantiam, hoc eſt obligationem alendi miniſtros Eccleſiæ, & taxationem, quotam, ſeu quantitatem decimarum. Quoad ſubſtantiam ajunt, decimas provenire a jure naturali, & divino; quoad quotam tamen, ſeu quantitatis taxationem, a jure eccleſiaſtico originem ducere. Ita docuerunt Suarez *d. tr. de decimis*, *c.* 9. *n.* 10. Covar. *d. c.* 17. *n.* 2. Azor 1. *p. Inſt. lib.* 7. *c.* 13. Fagundez *in* 5. *pr*[illegible] *Eccleſ. lib.* 1. *c.* 1. Leſſius *lib.* 2. *de juſt. c.* 59. *dub.* 1. Barboſa [illegible] *de offic. parochi*, Hunnius *in Encycl. d. tract. de dec. c.* 1.

3 In qua opinionum varietate veriorem credo D. Thom. ſententiam, videlicet decimas non deberi ex jure divino a Chriſto Domino promulgato, quod proprie jus divinum eſt: qua retenta non obſtant contraria fundamenta prioris ſententiæ. Non primum ex teſtimoniis veteris Teſtamenti; fatemur enim ſub ſynagoga fuiſſe decimas debitas ex jure divino; ſed illud jus jam ceſſavit, quare inde argumentum deduci non poteſt; quia nunc non probatur eſſe aliquid de jure divino ex eo, quod olim fuiſſet, ut optime probat Toſtatus ubi ſup. maxime quia præceptum de decimis, ut decimæ fuerant a Deo tam ſpecialiter conſtitutæ, non potuit eſſe morale, ſed ad ſummum judiciale, vel forſan cæremoniale, quæ jam ceſſarunt. Ergo prout tale fuit, ceſſavit etiam. Rurſus in quantum fuit morale, vel naturale, fuit quatenus reſpiciebat compenſationem debitam pro labore miniſtrorum deſervientium templo: ſed in hoc conceptu non potuit decima deberi magis quam vigeſima, aut quinquageſima; nec magis deberi de fructibus, quam de aliis obventionibus, aut emolumentis: ergo nec ut præceptum morale debuit reputari. Nec obſtant Chriſti Domini verba apud Matthæum *c.* 23. Lucam *c.* 11. quia in illis nihil aſſeruit conſtituendo obligationem ſolvendi decimas, ſed tantum arguebat Judæos, qui ſub lege veteri vivebant, & tenebantur etiam de illis oleribus decimare; quia in minimis erant ſeduli, ut ſancti viderentur; & in maximis interioribus deficiebant, ideo dixit Dominus loquens de decimatione: *Hæc oportuit facere*; nempe de præterito, & ſub lege veteri, non tamen dixit, *oportet*, quod verbum poſſet importare præceptum, cum de præſenti ſit, & futurum reſpiciat: ita Toſtatus *d. q.* 149. Nec obſtat textus *in d. c. parochianos*, & alii ſupra expenſi; nam in eo tantum docetur, decimas fuiſſe inſtitutas jure divino; quod fatemur de ſua prima inſtitutione a Deo facta populo Hebraico: unde deducunt Eccleſiæ PP. in illis auctoritatibus decimas deberi, quaſi dicant, quia illi populo indictæ fuerunt decimæ ad ſuſtentationem miniſtrorum per ſummum Deum, qui eſt optimæ ordinationis optimus artifex, conſtat & juſte ab Eccleſia imperari, non exorbitanter; & in Eccleſia eſſe poteſtatem eas percipiendi: ergo ab inſtitutione antiqua Dei deſcendit ad præceptum eccleſiaſticum, ex quo D. Thomas *quodlib.* 2. *art.* 8. & *quodlib.* 6. *art.* 10. & *d. qu.* 87. *art.* 1. deducit, hujuſmodi quotam augeri poſſe, vel minui, ſi ratio urgeat: non ergo dicendum eſt, decimas quantum ad ſubſtantiam eſſe de jure divino, & in prædictis juribus decimas dici debitas de jure divino, ex duplici cauſa, & utraque non impropria. Prima, quia olim de jure divino debebantur, a quo Eccleſia exemplum ſumpſit: ſecunda, quia præbere ſtipendium miniſtris Dei juris naturalis eſt, ex traditis *in ca. cum ſecundum*, *de præbend.* quod appellatur etiam divinum, quia verſatur circa rem divinam, ut egregie docet Covar. *l.* 1. *var. cap.* 17. ad cujus mentem reducendi ſunt qui poſtea ſcripſerunt, quorum longum agmen referunt Barboſa *de jure Eccleſ. l.* 3. *c.* 16. *n.* 2. Solorzanus *d. c.* 21. *ex n.* 44. Valenzuela *conſ.* 114.

BIBLIOTECA CENTRAL

CAPUT XXXIII.

Idem a *in eodem*.

CUm non ſit in homine, quod ſemen ferenti reddat, vel reſpondeat, quoniam juxta verbum Apoſtoli, neque qui plantat eſt aliquid, nec qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus; ipſum quidem mortificato ſemine plurimum fructum affert, nimis avare quidam in decimis defraudare nituntur, cenſus, & tributa quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducentes. Cum autem in ſignum univerſalis dominii quaſi quodam titulo ſpeciali ſibi Dominus decimas reſervaverit: Nos & Eccleſiarum diſpendiis, & animarum periculis obviare volentes, ſtatuimus, ut in prærogativam dominii generalis exactionem tributorum & cenſuum præcedat ſolutio decimarum: vel ſaltem hi, ad quos cenſus & tributa indecimata pervenirent (quoniam res cum onere ſuo tranſit) ea per cenſ. eccl. decimare cogantur Eccleſiis, quibus de jure debentur.

NOTÆ.

a IN *eodem*.) Concilio videlicet generali Lateran. ſub Innocentio III. *can.* 54. ubi reperitur canon hic: & in quarta collectione *ſub hoc tit. c.* 6. & textum hunc expoſui ſupra *in cap.* 26.

CAPUT XXXIV.

Idem *in* a *eodem*.

NUper Abbates Ciſtercienſ. Ordinis in generali Capitulo congregati ad commonitionem noſtram provide ſtatuerunt, ne de cætero Fratres ipſius Ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeantur Eccleſiis, niſi forte pro monaſteriis de novo fundatis; & ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro monaſteriis de novo fundatis, committantur aliis excolendæ, a quibus Eccleſiis decimæ perſolvantur. Ne occaſione privilegiorum ſuorum Eccleſiæ ulterius prægraventur, decernimus, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, etſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excoluerint, decimas perſolvant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Nos ergo ſtatutum gratum, & ratum habentes, hoc ipſum ad alios regulares, qui gaudent ſimilibus privilegiis, extendi volumus, & mandamus, ut Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus juſtitiæ complementum, ut eorum privilegia diligentius, & perfectius valeant obſervare.

NOTÆ.

a EOdem.) Concilio videlicet Lateran. *can.* 55. ſub Innocen. III. celebrato, ubi habetur præſens textus, & in quarta collectione *ſub hoc tit. c.* 7. Caſus autem, ſeu cauſa hujus conſtitutionis ita contigit. Cum monachi Ciſtercienſes anno 1213. Capitulum generale celebrarent ſub Arnaldo II. in eo recitatæ fuerunt Pontificis litteræ ſuper querelis ad eum delatis per diverſos Epiſcopos, præcipue per Quinqueccleſienſem: quibus litteris Pontifex commonebat ipſos Ciſtercienſes, imo comminabat abolitionem privilegii illis conceſſi ſuper exemptione decimarum, ut conſtat ex epiſtola 85. ipſius Pontificis, *lib.* 16. ubi ita illis reſcribit: „ Venerabilis frater noſter Quinqueccleſienſis Epiſcopus nobis intimare curavit, quod vos extendentes ad lucra turpia manus veſtras, multitudinem emitis vinearum, de quibus ſibi, vel Eccleſiæ ſuæ diœceſis decimæ ſolvi ſolent; quarum vinum licet nequaquam in uſus veſtros expendatis, ſed vendendum faciatis ad alias provincias deportari, decimas tamen ſibi, vel ipſis Eccleſiis ſubtrahitis ex iiſdem. Cum igitur ex hoc Ordini veſtro plurimum detrahatur, univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ab iis de cetero taliter deſiſtatis, quod materia ſcandali auferatur, & ſuper hoc de vobis clamor ad nos ulterius non aſcendat, ſcientes vobis eſſe merito formidandum, ne propter clamores hujuſmodi ſacrum Concilium auctore Domino in proximo celebrandum privilegia veſtra coarctanda provideat, vel etiam revocanda, cum privilegium mereatur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur libertate. Datum Laterani XII. Kalend. Junii, Pontif. noſtri anno XVI. „ Lectis hujuſmodi litteris Ciſtercienſes ſtatuerunt, modum eſſe ponendum libertati, ſicut & avaritiæ; preſcripſeruntque decimas eſſe ſolvendas ex cunctis prædiis, quæ deinceps acquirerent, ſive pretio empta eſſent, ſive fidelium largitione donata, & omnia ea, aut reſpuenda eſſe, aut decimas ipſos ſoluturos: refert Manrique *t.* 4. *annal. Ciſterc. an.* 1213. *c.* 12. Cujus conſtitutionis Capituli generalis Ciſterc. meminit Innocentius III. in præſenti, & ſtatuit, prædictam moderationem eſſe obſervandam, non ſolum ab ipſis Ciſtercienſibus, verum & ab aliis æquale privilegium exemptionis habentibus. Verba hujus textus refert Manrique *d. to.* 4. *ann.* 1213. *c.* 12. & *anno* 1215. *c.* 5. *n.* 6.

COMMENTARIUM.

1 CUM in præſenti textu modus imponatur privilegiis exemptionis a ſolutione decimarum diverſis monachorum Ordinibus conceſſis, ita ut de prædiis noviter acquiſitis decimas ipſi exempti legitimis parochis exſolvant; & poſtea plura alia privilegia circa eamdem exemptionem ipſi monachi, & alii Religioſi a Sede Apoſtolica impetraverint, vulgo quæri ſolet, an in ſimilibus privilegiis debeat fieri expreſſa mentio, & derogatio hujus textus? Et expreſſam ejus derogationem deſiderari docuerunt plures, quos ſequitur Barboſa in præſenti, *n.* 1. & *de jure Eccleſ. lib.* 3. *c.* 26. *n.* 37. Noguerol. *alleg.* 39. *n.* 24. Guttierez *lib.* 2. *canonic. c.* 21. *n.* 126. Rota apud Tamburinum *tom.* 3. *de jure Abbatiſſ. deciſ.* 94. Larrea *alleg.* 58. *n.* 2. Solorzanus *tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 21. Qui moventur ex eo, quia cum præſens conſtitutio Concilii generalis ſit, debet fieri ejus expreſſa derogatio, juxta communem ſententiam, quam tuentur plures, quos referunt, & ſequuntur Balboa *in c.* 1. *de judiciis*, *n.* 3. Barboſa *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 1. *cap.* 1. Fragoſo *de regim. Chriſt. Reip. p.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 1. §. 7. Sed contrarium, & rectius docuerunt Menochius *conſil.* 196. *n.* 9. Rota apud Cavallerium *deciſ.* 430. & apud Seraphinum *dec.* 331. Frances 1. *p. deciſ.* 764. Marqueſanus *de commiſſ.* 2. *p. pag.* 424. Nam verius eſt, etiam conſtitutionis conciliaris neceſſariam non eſſe expreſſam, & ſpecialem derogationem; ſed ſufficere clauſulam illam generalem, *non obſtantibus, & cetera*, ut docent plures congeſti a Barboſa *de clauſulis*, *clauſul.* 82. Baſilius *de matrim. lib.* 8. *c.* 17. §. 2. *n.* 19. unde etſi præſens conſtitutio eſſet conciliaris, quod negandum eſt, juxta tradita *in c.* 1. *de ſumma Trinit.* non deſideraretur ejus ſpecialis derogatio, licet in nonnullis privilegiis ad majorem ſecuritatem eam clauſulam derogatoriam hujus textus adjectam legerim.

CAPUT XXXV.

a Gregorius IX.

INterdicimus univerſis perſonis eccleſiaſticis, ut decimas detentas a Laicis, ad alienas Eccleſias pertinentes, in pignus recipere ab eiſdem laicis non præſumat.

NOTÆ.

1 a GRegorius IX.) Qui motu proprio præſentem edidit conſtitutionem, intendens decimas a laicis occupatas virtute infeudationis Pontificiæ facilius recuperari; nam cum laici eas præſcribere nequirent, *cap. cauſam quæ* 7. *de præſcript.* Eccleſiaſtici vero poſſint, ideo facilius Eccleſia poterat eas a laicis recuperare. Quæ fuit etiam ratio textus *in cap. in Lateranenſi* 31. *de præbend. c. cum Apoſtolica*, *de his quæ fiunt a Prælat. c. cum & plantare* 3. *de privil.* Ideoque prohibet Gregorius decimas pignori dari ſub ſpe redemptionis; quod plerumque fiebat a monachis, & perſonis, qui eas obtinere non poterant, ut probavi ſupra *in c. quiſquis*, *de elect.* pro expoſitione textus *in cap.* 2. *de uſuris*: & præſens commentarium petendum eſt ex adductis ſupra *in c. prohibemus*.

U.A.N.L.

TITULUS XXXI.

De Regularibus tranſeuntibus ad religionem.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio a Mogunt.

DE clericis hoc ſtatuimus, ut ii, qui hactenus inventi ſunt, ſive in canonico, ſive in monachico ordine tonſurati ſine eorum voluntate, ſi liberi *b* ſunt, ut ita permaneant: & deinceps cavendum, ut nullus *c* tondeatur ſine legitima *d* ætate, ſpontaneaque voluntate, vel cum *e* licentia domini ſui.

NOTÆ.

1 a MOgunt.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. & verba hujus textus reperiuntur in ipſo Concilio Moguntino temporibus Caroli Magni celebrato anno 813. ab Hildebaldo, quem Galli vocant magnum Eleemoſynarium, qui fuit Archicapellanus Imperatoris: unde in principio ipſius Concilii pro Archiepiſcopo, legit Archicapellano Fileſacus *in c.* 9. *circa finem. de offic. Ordin.* Hæc Synodus celebrata fuit tempore Richolphi Archiepiſcopi Moguntini, die 9. Junii, anno 813. in clauſtro Baſilicæ S. Albani, pro reformatione ſtatus Eccleſiaſtici, ut probat Severinus Binius *in notis ad dictum Concilium*. Ex cujus Concilii canone 23. ita reſtituo præſentis textus litteram, prout jacet in editione Binii.

2 b *Si liberi ſunt.*) Ideſt non ſervi, ita tonſurati; nam ſi ſervi abſque propria voluntate, ſimulque licentia domini ſui tonſurati erant, propriis dominis reddebantur, quia abſque eorum manumiſſione ad ordinem clericalem, ſeu ſtatum monaſticum promoveri non debebant, ut late probavi *in c.* 1. *de ſervis non ordin.*

3 c *Tondeatur.*) De tonſura clericali, & ejus origine egi *in c. ſi quis ex clericis, de vita & honeſt. cleric.* quare tantum de tonſura monachorum in præſenti agendum eſt. Et conſtat, jam a primis Eccleſiæ ſæculis in uſu fuiſſe monaſticam tonſuram. Unde dum Dionyſius deſcribit ritus, cum quibus ſuo ſæculo ad ſtatum monachorum admittebantur candidati, *par.* 2. *hierarch. c.* 6. ait; *Moris fuiſſe poſt omnium abrenunciationem ſigni crucis conſignatione a ſacerdote tonderi cum invocatione Trinitatis, ac tunc demum veſte nova indui.* D. Auguſt. *epiſt.* 147. *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri, per coronam veſtram vos adjurant noſtri.* Et in Concil. Nicæn. ita cavetur: *Monachi alia habeant indumenta, & mores, quam habent laici, ac caput tondeant in modum coronæ.* Concil. Tolet. 4. *can.* 17. ibi: *Nullus ſub religionis habitu attonſus.* Et *can.* 55. ibi: *Non aliter & hi, qui detonſi fuerunt a parentibus, aut ſponte ſua.* Epiphanius *hereſi* 80. Beda *lib.* 5. *de geſt. Angl. c.* 22. D. Gregorius *lib.* 9. *regeſtr. epiſt.* 44. *Volumus ut maritum ſuum illi, etiamſi tonſuratus eſt, reddere omni debeas excuſatione ceſſante.* Beda *in Martyr. die xviii. Kalend. Febr.* ibi: *Coma depoſita monachorum pater extitit.* Idem Kalend. Maji: *Coma depoſita religionis habitum ſuſcepit.* Socrates *lib.* 3. *c.* 1. de Juliano Apoſtata ait, ipſum abraſa cute vitam monaſticam ſimulaſſe: olimque monachis totum caput tondebatur, ut videre eſt in Theoria S. Germani Epiſcopi CP. Poſtea Græci attonſi fuerunt in modum crucis, ut liquet ex Græcorum Euchologio. Hodie qui choro deputati ſunt, toto capite tondentur, excepto inferiori capillorum circulo, juxta antiquam formam clericorum, quæ ſtatuitur in Conc. Tolet. 4. *can.* 46. Aquiſgr. ſub Ludov. *c.* 1. ex D. Iſidoro *lib.* 2. *de Eccleſ. offic. c.* 4. Greg. Turon. *in vitis Patrum, c.* 57. Varias hujus raſuræ cauſas afferunt Renatus Labarr. *ad calcem lib. Tertul. de corona militis*, Proſper Stellarius *in opere de Coronis, & raſuris*: ex quibus communes cum clericis illuſtravi *in c. ſi quis ex clericis*. Optimam rationem adducit D. Hieron. relatus *in cap. duo ſunt*, 12. *q.* 1. ex eo, quia per talem attonſionem religioſos omnium rerum ſæcularium curam depoſuiſſe credatur. Facit Ivo Carnot. *ſermone de ſacror. ordin. excel. Si paupertatem, & humilitatem, quam præfert habitus corporis, & figura capitis, in corde non habetis, timeo ne cum hypocritis ſit pars veſtra, & ſpes veſtra ab æterna mercede ſit vacua, qui non ut clerici, ſed ut acephali in clericali militia ſola quæritis lucra temporalia. Ad hoc quidem capillos in modum coronæ in ſummitatem capitis redditis, ut & regnum ſpirituale, quo ceteris præeminetis, tali figura oſtendatis, & curæ mortalis illecebras frequenter redeuntes ſic amputetis de corde, ſicut crines frequenter reſurgentes abraditis de capite.* Alia etiam raſuræ ratio peti poteſt ex veteri ritu deponendi capillos olim in mari tempore procellæ, de quo priſco uſu videndus Ferdinandus a Cordova *in multiplici Didaſc. cap.* 22. Similiter enim religioſi fugientes a tempeſtate, in portu religionis ſe recipientes, dimittunt capillos in ſæculi maris procellis. Alium affinem ritum antiquum, quo capilli monacho reſecti conſecrabantur, refert Sanctus Aurelianus *in c.* 4. *ſua regulæ*, ibi: *Si quis laicus tonſuratus eſt, de capillis illius in confeſſionem mittatur, ut ei in teſtimonium ſit, hoc eſt, ut id ſit monumentum, ac ſymbolum conſecrationis, qua ſe Deo addixit.* Confeſſionem in eo textu accipit Theophilus in Hiparcho, ſive de Religioſo negotiatore, pro loco, in quo conditum jacebat alicujus Martyris corpus, quod intelligo non tantum de communi loco, ſive ſacello, in quo ſanctum corpus jacet; ſed etiam de loco proprio, puta capſa, qua reliquiæ concludebantur; nam eam quoque aliquando confeſſionis nomine donatam legimus, ut apud Anaſtaſium Biblioth. in vita Hilarii, cum ait, eum Pontificem conſtruxiſſe ex argento confeſſionem S. Joannem Baptiſtæ, penſantem libras centum; quo nemo de templo, vel de ſacello accipiat, ſed tantum de capſella, ſeu tabernaculo. Manet ergo, jam a primis ſæculis monachos attonſos fuiſſe; unde detonſus pro monacho, crebrum eſt apud veteres, & notavit Alemanus *ad hiſtor. arcan. Procop.* beneque confirmatur ex eo, quod Sanctus Auguſtinus monachos comatos, atque crinitos, non attonſos ceterorum more, habet pro monſtris. Probant antiquitatem hujus ſacri ritus contra centuriatores, qui *centur.* 4. *c.* 6. *pag.* 467. ut ſuperſtitioſam, & ſacræ Scripturæ contrariam tonſuram monachorum improbarunt, Bellarminus *to.* 1. *controv. lib.* 1. *c.* 5. Lindembrog. *in Gloſſar. verbo Comam deponere*, Hurtado *de vero martyr. tract. penult. reſol.* 6. §. 13. *fol.* 405. Zerda *in adverſ. cap.* 42. *num.* 12. Sauſay *in Panopl. cleric. part.* 1. *lib.* 1. Alemanus *ad Procopium, pag.* 6. *linea* 5. Loayſas *in can.* 6. *Concilii Tolet.* 6. Coriolanus *in breviario, anno* 167. Baronius *anno* 57. & 58. *num.* 54. Jodoc. Coccius *lib.* 4. *theſaur. fidei Cathol. art.* 8. Hæphtenus *lib.* 5. *diſq. monaſt. tract.* 9. Menardus *in notis ad concord. regul. c.* 14. §. 10. Bravo *ad regulam Div. Benedicti, c.* 1. *n.* 22. Hallierius *de ſacris elect. in apparat. de tonſura cleric.*

Circa attonſionem vero virginum Deo dicatarum non ita 4
liquet; nam etiam crinibus dimiſſis eas conſecrari, conſtat ex Optat. Milevit. *lib.* 6. qui increpans Donatiſtas ait: "Spirituali ſponſo crinem ſolverant, jam cœleſtes celebraverant „ nuptias. Quid eſt quod iterum crinem ſolvere eas coegiſtis? „ *D. Hieronymus epiſt.* 48. ibi: " Moris eſt in Ægypti, & Syriæ monaſteriis, ut tam virgo, quam vidua, quæ ſe Deo „ voverint, & ſæculo renunciantes, omnes delicias ſæculi „ conculcaverint, crinem monaſteriorum matribus offerant „ diſſecandum, non intecto poſtea, contra Apoſtoli voluntatem „ inceſſuræ capite, ſed ligato pariter, & velato. „ Quod & de Taboniſitis refert Palladius: imo & Veſtales, auctore Plinio *lib.* 16. *cap.* 14. inciſos capillos ad arborem Lothos ſuſpendebant, quæ capillaris arbor idcirco a Feſto dicitur: notarunt Landmeter. *lib.* 1. *de veteri mon. c.* 103. Raderus *in Martialem lib.* 6. *epigramm.* 17. Proſperus Stellarius *lib.* 1. *de coronis, cap.* 6. *pag.* 25. Hineſtroſa *in diatrib. de barba & coma, p.* 1. *num.* 21. Acunna *in c. prohibete*, 23. *diſt. num.* 5. Semel tamen tonſæ Veſtales in ingreſſu, poſtea alebant comam, ut notavit Lipſius *de Veſtalibus, cap.* 12. Econtra vero virgines Deo devotas comam deponere non debere, ſtatuit *in can.* 16. *Concilii Gangrenſ.* relato *in c. quæcumque*, 30. *diſt.* ubi cavetur, ut ſi qua mulier propter eam, quæ vocatur exercitatio, ideſt ob vitam monaſticam, tondeat comam, excommunicetur: & *in l. nulla* 27. §. *feminæ, C. Theodoſ. de Epiſcop. & cleric.* ita Imperatores ſanxerunt: *Feminæ, quæ crinem ſuum contra divinas, humanaſque leges inſtinctu perſuaſæ profeſſionis abſciderint, ab Eccleſiæ foribus arceantur. Non illis fas ſit ſacrata adire myſteria, nec ullis ſupplicationibus mereantur veneranda omnibus altaria frequentare; adeo quidem, ut Epiſcopus, ſi tonſo capite feminam introire permiſerit, dejectus loco etiam ipſe cum hujuſmodi contuberniis arceatur; ac non modo ſi fieri ſuaſerit, verum etiam ſi hoc ab aliquibus exequi, factum denique eſſe quacumque ratione compererit, nihil ſibi intelligat opitulari.* Sed verius credo, non fuiſſe omnibus Eccleſiis in tondendis virginum crinibus eamdem uſum, nec ubique fuiſſe ſanctimonialibus comam abſciſſam, ut poſt Baronium *anno* 57. *numer.* 92. & in Martyrolog. *die* 20. *Septembr.* notarunt Hæphtenus *d. tr.* 9. *diſquiſ.* 6. *per tot.* Pater Serlogus *in Cantica, tom.* 3. *veſtig.* 28. *c.* 4. *ſect.* 2. *n.* 6. Savarus *in not. ad Sidon. lib.* 5. *epiſt.* 13. Feloaga *in c.* 1. *de his, quæ vi, ration.* 2. *n.* 15. Nec obſtat textus *in d. c. quicumque*; cujus interpretatio facilis eſt, ſi veram ipſius canonis cauſam, ſeu hiſtoriam petamus. Increpant enim PP. Concilii Gangr. in eo canone quaſdam feminas hæreticas, quæ Stathii Sebaſteni fraudibus captæ, prætextu pietatis maritos relinquebant, & exuto crinibus capite, & femineis veſtibus, corpore habitum induebant virilem, de quibus agunt Landmeter. *d. c.* 13. Zerda *in adverſ. c.* 133. Exagitant ergo PP. in prædicto caſu ſimiles feminas, metuentes ne comam deponerent ſimulatione pietatis, non quia ex vera religione in ſanctimonialibus abſciſſio illa comæ improbetur, ut late docent pro ipſius textus expoſitione Acunna ibi, Avendanno *de metu lib.* 2. *cap.* 43. Feloaga *in d. cap.* 1. *de his, quæ vi*, Savarus, & Baron. *ubi proxime*, Vivar. *de veter. mon. to.* 2. *fol.* 55. Nec refragatur textus *in d. l. nulli*; nam Imperatores in eo textu non loquuntur de virginibus ſacris, quæ intra ſepta monaſterii degebant; ſed de his quæ ſæculo renunciantes, manebant adhuc in eo, & tanquam devotæ monaſteriis, tamen non incluſæ, comam deponebant: quod fieri de cetero Imperatores prohibuerunt ex ſpeciali cauſa, quam referunt Sozomenus *l.* 7. *c.* 16. Socrates *lib.* 2. *c.* 43. Niceph. Callixtus *lib.* 9. *c.* 16. & ex eis Baronius *an.* 399. docuerunt Coriolanus *in breviario, an.* 235. Menardus *in notis ad lib. Sacram. D. Gregorii, fol.* 213. Bobius *in Roma ſubter. lib.* 4. *to.* 2. *c.* 37. etſi aliter textum illum accipiat I. Gothofredus *in ejus comment.*

d *Ætate.*) De legitima ætate ad ordines egi *in c. vel non eſt, de ætate & qualit.* De ætate vero ad profeſſionem monaſticam emittendam agemus infra, *in c. quia in inſulis.*

e *Vel cum licentia.*) Licet ut ſervi ſacris ordinibus initientur, non ſolum licentia domini, verum plena manumiſſio deſideretur, ut probavi *in c.* 1. *de ſervis non ordin.* ut tamen in monaſterio admittantur ſufficit domini licentia, *l. ſervi* 3. *leg. jubemus, authentic. verum, C. de Epiſcop. & cleric. Novel.* 5. *de monachis.* Illuſtrat P. Faber *lib.* 3. *ſemeſt. c.* 17. *ad finem.* Si autem dominus ſervum monaſterio tradidit, ipſe a monaſterio diſcedere non poteſt, *c.* 2. *de condit. appoſit.* unde recte Patres in præſenti disjunctive ſtatuerunt, quod nullus tondeatur abſque ſpontanea voluntate, ſi liber ſit; ſi vero ſervus, cum Domini licentia, quæ olim ſufficiebat, ut monachus fieret.

COMMENTARIUM.

7 Concluſio traditur, & probatur. EX hoc Concilii Mogunt. canone ſequens deducitur diſputanda aſſertio: *Nullus tonderi debet niſi ſpontanea voluntate.* Probant eam textus *in c. puella* 20. *q.* 2. *c. firmæ, c. finali* 20. *q.* 3. *c. vidua* 4. ibi: " Sponte, *hoc tit. Concilium Aurel.* 3. *c.* 7. Epiſcopus qui invitum, aut reclamantem præſumpſerit ordina- „ re, annali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat. „ *Nicolaus Papa ad conſult. Bulgar. c.* 87. Monachi cum habitum „ induere, ac vitam remotam ducere non niſi a ſpondente „ divinitus exigantur; inde quiſquis vim intulerit alicui, ut „ monachicum habitum, & vitam remotiorem, quam non optavit, „ nec elegit, aſſumat, is tanquam violans, peccatum evadere „ non valet: & quoniam quod agitur, ex accipientis voto „ non venit, nec accipiens religioſum habitum inde mercedem „ habet, nec inferens crudelitatis ſuæ judicio carebit. „ Et *c.* 1. *de his quæ vi.* D. Gregorius *lib.* 1. *epiſt.* 16. & *lib.* 2. *indict.* 10. *ep.* 16. Symmachus Papa relatus *in c. ubi ita*, 74. *diſt.* Leo, & Majorianus Imperatores *in l. edita, C. Theodoſ. ne quis invitus cler. ordin.* ibi: " Quia quamvis ſanctum onus, ut volentibus „ patimur imponi, ita ab invitis jubemus arceri; nonnullorum „ enim perſuaſio ſacerdotum reluctantibus onus iſtud „ imponit, ut improbitas mentis violentiæ intercedentis offenſa „ ad odium piæ religionis inſtituat. Eo ergo licentiam hujus „ præſumptionis excludimus, ut ſi quiſquam probatus fuerit „ vi coactus ſub contumelia publica clericatus officiis ſucceſſiſſe, „ ſpontaneis accuſatoribus, vel ſi ipſe voluerit allegare „ perpeſſam licentiam, commodemus apud Judices competentes „ hujuſmodi admiſſa damnare. „ Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. c.* 18. Illuſtrant ultra congeſtos a Barboſa in præſenti, Hallierius *de ſacris elect. ſect.* 5. *c.* 1. *p.* 200. Suarez *to.* 2. *de relig. lib.* 6. *c.* 3. Vighel. *in meth. jur. can. fol.* 255. Avendanno *de metu, lib.* 2. *c.* 10. *n.* 5. Barboſa *lib.* 1. *Juris Eccleſ. c.* 43. *n.* 38. plures relati a Feloaga *in c.* 1. *de his, quæ vi*, Oſualdus *lib.* 15. *Donelli, c.* 38. *littera G*, Antonius Auguſtinus *in epit. Juris, lib.* 9. *tit.* 4. Peyrinis, Tamburinus, & alii relati a Hieronymo Garcia *to.* 1. *polit. regul. tract.* 2. *dub.* 3.

8 Impugnatur tradita aſſertio. Sed hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis valde eſt, ſive referatur ad monachos, ſive ad clericos; nam in pluribus Eccleſiæ canonibus legimus reos majorum ſcelerum in monaſteria detrudi, ibique veros monachos fieri. Concilium Tolet. 8. *can.* 5. ubi de his ita ſtatuitur: " Monaſticis diſciplinis manere „ ſubjectum. *Et can.* 6. *ibi:* Hic qui ordinationem ſuam ignorat, „ omnino abjiciendus eſt, & arcta pœnitentia in monaſterio „ mittendus, ut omnibus diebus vitæ ſuæ in luctu, & „ fletu ſub monaſtico habitu converſetur. „ Matiſcon. 3. *can.* 16. *Trudi in cœnobiis, & ibi uſque ad extremum vitæ permanere.* Idem probatur ex Urbano II. relato *in c. mandamus* 19. *q.* 3. & tranſcripto ab Innocentio III. *in c. intelleximus, de ætate & qualit.* in illis verbis: " Ne quis canonicus Regularis profeſſus, niſi (quod abſit) publice lapſus fuerit, monachus efficiatur. „ Ergo ſi lapſus fuerit, & in monaſterium detrudatur, vere monachus efficitur. Idem colligitur *ex c. admonere*, 33. *q.* 3. Et in monaſteriis detruſos ob aliqua ſcelera, vere monachos remanere, nervoſe defendit Hallierius *lib.* 3. *de Hierarch. Eccleſ. art.* 4. §. 7. Igitur quia abſque ſpontanea voluntate poteſt quis tonderi, monachuſque fieri. Si ad clericos referatur præſens canon, difficilior eſt; ſiquidem nihil ita obvium in ſacris Eccleſiæ canonibus, & hiſtoriis, quam invitos ad ſacros Ordines, imo ad dignitatum culmen, Epiſcopatum videlicet, promoveri. D. Auguſtinus *epiſt.* 204. *ad Donatum*, ait: *Multi ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur quæ nolunt.* Unde tot exempla legimus eorum, qui per vim, & reluctantes ordinati ſunt, ex quibus aliqua referam. D. enim Marcus pollicem ſibi truncavit, ut ſacerdotium devitaret, teſte D. Hieronymo *in prolog. ſuper Marcum.* Ammonius monachus aures ſibi præſcidit, ne ſacris initiaretur ordinibus, ut referunt Socrates *lib.* 4. *c.* 18. Petrus Bleſenſis *epiſt.* 23. & 35. alii plures e latebris, & ſylvarum ſpeluncis revocati fuerunt, ut coacti in Epiſcopos ordinarentur. De D. Cypriano id refert Pontius *in ejus vita*: de Athanaſio Sozomenus *lib.* 2. *c.* 10. de Gregorio Nazianz. ipſe refert *orat.* 1. *apologet.* 7. de Gregorio Magno Joannes Diaconus *in ejus vita*: de Chryſoſt. ipſe *lib.* 1. *de ſacerd. c.* 3. & ut alios omittam, quos refert Hallierius *de ſacris elect. dicta ſect.* 5. *c.* 1. §. 4. referam tantum ordinationes SS. Pauliniani fratris D. Hieronymi, & Paulini. Primam narrat Epiphanius *epiſt. ad Joannem Hieroſolym.* extat inter epiſtolas D. Hieronymi ordine 60. his verbis: „ Cum igitur celebraretur collecta in Eccleſia villæ, „ quæ eſt juxta monaſterium noſtrum, ignorantem eum, & „ nullam penitus habentem ſuſpicionem, per multos Diaconos „ apprehendi juſſimus, & teneri os ejus, ne forte liberari ſe „ cupiens, adjuraret nos per nomen Chriſti; & primum Diaconum „ ordinavimus, præponentes ei timorem Dei, & compellentes, „ ut miniſtraret: valde quippe obtinebatur, indignum „ ſe eſſe conteſtans. Vix ergo compulimus eum, & perſuadere „ potuimus teſtimoniis Scripturarum, & propoſitione „ mandatorum Dei; & cum miniſtraret in ſanctis ſacrificiis, „ rurſus eum ingenti difficultate retento ore ejus ordinavimus „ presbyterum. „ Ordinationem S. Paulini ipſe refert *epiſt.* 6. *ad Severum*, in hæc verba: „ Die Domini, quo naſci carne „ dignatus eſt, repentina vi a multitudine correptum, & „ presbyteratu initiatum invitum, ea tamen conditione in „ Barchinonenſi Eccleſia conſecrari adductum, ut ipſi Eccle- „ ſiæ non alligaretur, in ſacerdotium tantum Domini, non et- „ iam in locum Eccleſiæ dedicatum. „ Igitur invitus, & omnino renuens poteſt quis tonderi, & in clericum ordinari: & in Concilio Carthag. relato a Gratiano *in c. ſi qui, c. placuit, c. conſuluit*, 75. *diſt.* poteſtas datur Epiſcopis, ut clericos etiam renitentes ad altiores gradus promoveant: igitur a peritia canonica alienum non eſt, ut clerici inviti ordinentur.

Qua difficultate ſic fulcita non obſtante, vera eſt præſens conſtitutio, cujus ratio, omiſſis quæ de vi, & metu adduxi *in c.* 1. *de his, quæ vi*, ex eo provenit: nam cum votum metu gravi factum nullum ſit ipſo jure, ut probavi *in d. c.* 1. & tam in ſuſceptione ſacri ordinis, quam tonſuræ monaſticæ votum caſtitatis emittatur, ut probavi *in c.* 1. *de cleric. conjug.* ideo nemo invitus, & contra propriam voluntatem tonderi debet: quare PP. Concilii Trident. magnopere curarunt, ut circa ingreſſum monaſterii nullus metus, imo nec ulla perſuaſio adhibeatur, quæ metum incutere poſſit, excommunicatione inflicta in eos, qui contra fecerint, *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 18. & in capite ſequenti ſtatuitur, ut liceat intra quinquennium proclamare contra propriam profeſſionem per vim emiſſam: quod decretum poſt alios exponunt late Avendanno *de metu, lib.* 2. *cap.* 10. *ex num.* 38. Garcia *d. tom.* 1. *polit. regul. tract.* 2. *dub.* 3. facit etiam, nam gratum nequit eſſe Deo ſacrificium illius, qui renuens illi dicatur, & contra voluntatem offertur: unde apud ipſos Gentiles victimæ offerendæ ducebantur, non trahebantur. Cicero *lib.* 1. *de divinat.* Cum cenſor populum illuſtraret, qui bonis nominibus du- „ cerent, eligebantur. *Svetonius c.* 59. Nonnulli Patrumfam. „ teſtamento caverunt, ut ab hæredibus ſuis prælato titulo „ victimæ in Capitolium ducerentur. *Plinius lib.* 28. *c.* 2. Cur „ publicis luſtris etiam nomina victimas ducentium proſpera „ legimus. „ Agellius *lib.* 4. *c.* 6. Si primi hoſtiis litatum non erat, aliæ poſt eaſdem ductæ hoſtiæ cædebantur. Julius Obſequens *lib. de prodigiis*: Taurus cum ad immolationem duceretur, ob hæc ipſa corruit. Ovidius *eleg.* 12. *lib.* 3. *Amor.* 9 Traditur ratio decidendi.

Ducuntur niveæ populo plaudente juvencæ,

Et Stat. Papin. *lib.* 4. *Thebaid.*

—— armentaque ſiſti
Atra monet, quæcumque gregum pulcherrima cervix
Ducitur.

Virgilius *lib.* 2. *Georgic.*

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.

Quorum verborum proprietatem non modo Servius notat, verum etiam Macrobius *lib.* 3. *Saturn. c.* 5. cujus ipſa verba apponam: " Obſervatum eſt a ſacrificantibus, ut ſi hoſtia, quæ ad aras duceretur, fuiſſet vehementius reluctata, oſtendiſſet- „ que ſe invitam altaribus admoveri, amoveretur; quia invi- „ to Deo offerri eam putabant; quæ vero ſtetiſſet oblata, hanc „ volenti Numini dari exiſtimabant. Plinius *l.* 8. *natur. c.* 45. „ Hoc quoque notatum, vitulos ad aras humeris hominis al- „ latos non fere litare, ſicut nec claudicantem, nec aliena ho- „ ſtia Deos placari, nec trahente ſe ab aris. „ Proinde Svetonius *in Julio, c.* 59. ut Cæſarem ne religione quidem ulla a quoquam incepto unquam abſterritum, vel retardatum oſtenderet, exempli cauſa ſubjicit, eum, licet immolanti aufugiſſet hoſtia, profectionem adverſus Scipionem, & Jubam non diſtuliſſe. Etenim triſtis portenti loco habitum, ſi aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitus reddidiſſet, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, cecidiſſet. Feſtus *in verbo Piacularia auſpicia*, tradit: quod ex ſubjunctis teſtimoniis perſpicue apparet. Livius *l.* 21. *de Flaminio Coſſ.* „ Paucos poſt dies Magiſtratum iniit, immolantique ei vitulum, cum ictus e manibus ſacrificantium ſeſe proripuiſſet, multos circumſtantes cruore reſperſit. Fuga procul etiam major, apud ignaros quid trepidaretur, & concurſatio fuit, id a pleriſque in omnem magni terroris acceptum. Plinius *l.* 8. *cap.* 45. Nec claudicante, nec aliena hoſtia Deos placari, nec trahente ſe ab aris. „ Unde nihil fauſtum, felixque, ſi hoſtia traheretur invita, aut profuga traheretur; imo dirum omen, ſi mugitum dediſſet, aut vocem flebilem emiſiſſet. Silius Italicus *lib.* 5.

Nec rauco taurus ceſſavit flebile ad aras.
Immugire ſono.

Ita etiam qui infantes Saturno immolabant, eos blanditiis demul-

BIBLIOTECA CENTRAL

U.A.N.L.

demulcebant, ne quid triſte reſonarent, aut flebile. Minutius in Octavio: *Blanditiis, & oſculo comprimente vagitum, ne flebilis hoſtia immolaretur*. Illuſtrant Raviſius Textor *lib. 1. offic. c. 2.* P. Pinto *in ſpicil. tract. 1. c. 47. n. 5.* Unde recte in præſenti canone ſtatuitur, ne quis invitus tondeatur in gradu monaſtico, vel ſacri ordinis.

10 Diſſolvitur difficultas. Nec obſtat difficultas ſupra pro dubitandi ratione adducta, pro cujus prioris partis expoſitione ſciendum eſt, olim in uſu fuiſſe, ut clerici, aliæve perſonæ eccleſiaſticæ in graviora crimina lapſæ, in monaſteria, tanquam ergaſtula, pœnitentiæ peragendæ cauſa detruderentur, modo ad tempus, aliquando vero in perpetuum. De detruſione ad tempus agitur in Concil. Lugdun. 1. ſub Sigiſmundo Rege Burgundionum, *can. 3.* „Quod ſi ſe Rex præcellentiſſimus ab Eccleſiis, vel ſacerdotum communione ultro ſuſpenderet, locum ei dantes, ad ſanctæ matris gremium veniendi ſancti Antiſtites (quos forte pœnitebat, quod Stephano inceſti crimine polluto communicaſſent) in monaſteria ſe abſque ulla dilatione, prout cuique fuerit opportunum, recipiant, donec pacem integram ad charitatis plenitudinem conſervandam Sanctorum flexus precibus pro ſua potentia, & pietate dignetur. *Hiſpalenſe 2. can. 3.* Deſertorem autem clericum cingulo honoris, atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore monaſterio religari convenit, ſicque poſtea in monaſterio eccleſiaſtici ordinis revocari; nam non poterit in talibus pervagationibus aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correctionem diſciplinæ ſubſecuta cenſura. *Tolet. 7. c. 3.* Presbyteri autem, quibus majoris honoris locus apud eamdem Eccleſiam fuerit, cujus ſacerdos obierit, ſi homines in ſolicitudine pro exequiis, aut jam mortui, aut continuo Antiſtitis morituri, ad commonendum Epiſcopum tardi inveniuntur, aut per quamcumque moleſtiam animi id negligere comprobentur, totius anni ſpatio ad pœnitentiam in monaſteriis deputentur. *S. Gregorius lib. 2. indict. 6. epiſt. 52. Joanni defenſori:* Hi vero, qui eum contra Dei timorem, & canonum ſtatuta condemnaverant, excommunicati in monaſterium ad agendam pœnitentiam ſex menſibus mittendi ſunt: *Et paulo poſt:* Epiſcopi vero, qui eum ordinare præſumpſerunt, vel perverſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum, iidem communione privati, ſex menſibus ad agendam pœnitentiam in monaſterio deputentur. *Concil. Narb. can. 5.* Clericum ſuum ſeniorem increpantem, vel injuria afficientem ita punit, ut uno anno in monaſterio ſciat abjicere ſuperbiam unde inflatur.„ In perpetuum quoque in monaſteria plures detrudi conſtat ex Concilio Agathenſi *can. 50.* Epaun. *can. 22.* Aurel. 3. *can. 7.* Matiſcon. 2. *can. 16.* Tolet. 4. *can. 44.* Tolet. 8. *can. 3. & 7.* Tolet. 11. *can. 7.* Gregorius Magnus *lib. 1. epiſt. 42. & lib. 2. ep. 27.* Concilium Cabilon. 2. *can. 4.* Aquiſgran. *can. 175.* Troslejan. *can. 14.* Lateran. generale ſub Alexandro *can. 11. c. clerici, de exceſſ. Prælat. c. ut famæ, de ſent. excom. c. gaudemus, de converſ. conjug.* Carolus Magnus *lib. 6. c. 9. & 90.* quarum auctoritatum verba refert Hallierius *de Hierarch. Eccleſ. lib. 3. art. 5. §. 6. per totum, Novella 123. c. 11. & 124. c. 10.* Concilium Hiſpal. 2. *can. 3. c. nullus, 11. q. 1. c. clerici 4. de exceſſib. Prælat.* cum aliis congeſtis a Gibalino *de clauſura regul. diſquiſ. 3. c. 2. §. 2.* Cellotius *lib. 7. de Hierarch. c. 6.* Lindembrog. *in gloſſar. verbo Monaſterium pœnitentiæ*, Boſquetus *in not. ad Innocentium III. lib. 1. regeſtr. 3. epiſt. 130.* Hurtad *de reſid. to. 2. reſol. 7. ſubreſol. 3* Sed an hujuſmodi pœnitentes vere efficerentur monachi, dubium, & magnum eſt. Affirmat Hallierius *d. lib. 3. §. 6.* Econtra vero ipſos vere monachos non fieri, defendunt Gibalinus *d. c. 2. §. 2.* Cellotius *d. lib. 7. §. 6. pag. 639.* Petrus Faber *lib. 3. ſemeſt. c. 21.* Et recte; nam in omnibus Conciliis proxime relatis nunquam affirmatur, ita detruſos vere monachos fieri ex tali detruſione; ſed tantum detrudi, & relegari, ut ibi pœnitentiam peragant ſub habitu & regula monachorum, ita ut manifeſte doceant, ita detruſis non injungi ſtatum monaſticum, aut regularem, ut conſtat præcipue ex dicto Concil. Tolet. 4. *can. 28.* & Tolet. 8. *can. 6.* ibi: "Sub pœnitentiæ oneribus in monaſterium relegari. *Et can. 7.* Monaſterii clauſtris ſub pœnitentia retrudi. *Cabil. 2. can. 4.* Agendæ pœnitentiæ cauſa in monaſterium mitti.„ Hæc autem pœnitentia conſiſtebat in incluſione, ſeu detruſione, ut in illis canonibus exprimitur; non enim poterant toto illo tempore ita detruſi exire e monaſterio, quo tanquam carcere tenebantur. Secundo conſiſtebat in cenſura, & rigore monaſticæ diſciplinæ, quam ſervare tenebantur etiam quoad exercitia graviora monaſtica, quamvis monachi non eſſent, & pro modo culpæ duris ſubeundis pœnis in monaſterium detrudebantur; quare *in can. 16. Concil. Altiſſiod.* jubetur, ut Abbas, qui mulierem in monaſterio ſuo ingredi permiſit, tribus menſibus in alio monaſterio detrudatur pane & aqua contentus. In Concilio Narbon. *can. 6.* ſtatuitur, ut Abbas ita agat cum clerico, aut honorato de civitate, qui ad monaſterium fuerit deputatus, ſicut ab Epiſcopo manifeſta correptione fuerit ordinatum, quia ob hanc cauſam dirigitur, ut emendetur, non ut paſſim diverſis ferculis ſaturetur. Manet ergo clericos ita detruſos vere monachos non fieri; nam cum monachiſmus eſſentialiter petat tria vota, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, cum ſui traditione ſpontanea, ut infra dicemus *in c. 4.* & omnia illa deficiant in reis peragendæ pœnitentiæ cauſa in monaſterium tantum detruſis, ex tali detruſione monaſtica profeſſio induci non poteſt.

11 Diſſolvitur alia difficultatis pars. Nec obſtat alia ipſius difficultatis pars, pro cujus ſolutione ſciendum eſt, olim plerumque fideles ex reverentia & humilitate clericalem ſtatum & ordinationem refugiſſe, eoſque auctoritate Eccleſiæ adactos fuiſſe, ut ordinationi conſentirent. D. Cyprianus *epiſt. 52. ad Anton.* qui tales eſſe deſcribit, qui olim ad ſacerdotium legitime eligebantur, qualis ab ipſo depingitur Sanctus Cornelius, qui nempe „Epiſcopatum ipſum nec poſtulavit, nec voluit, nec ut ceteri, quos arrogantiæ, & ſuperbiæ ſuæ tumor inflat, invaſit: ſed quietus, & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt, qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conſcientiæ ſuæ, & pro humilitate ingenita ſibi, & cuſtodita verecundia, non ut quidam, vim fecit, ut Epiſcopus fieret: ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet.„ D. Gregorius, relatus *in c. ſicut 1. qu. 6.* Unde Imperatores Leo, & Anthemius *in l. quanquam, C. de Epiſcop. & cleric.* de clerico ordinando ajebant: "Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitus refugiat, ſola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi.„ Exiſtimabant enim, & recte primi illi fidei cultores, ſacerdotium eſſe grave onus, quod vita, ſeu virtute angelica opus habet, juxta D. Chryſoſtomum *lib. 2. de ſacerd. c. 7.* ſarcinam & periculoſum miniſterium, juxta D. Auguſtinum *epiſt. 60. & 148.* onus onerum, ſecundum Petrum Damianum *epiſt. 20.* onus gigantinis, vel ipſis quoque angelicis humeris formidabile, ut poſt D. Bernardum *epiſt. 236.* docuerunt Patres Concilii Trident. *ſeſſ. 6. c. 1.* unde cautum fuit in Concilio Carthag. *can. 31.* relato a Gratiano *in c. ſicut, 74. diſt.* ut clerici in minoribus gradibus conſtituti, ad majores aſcendere cogerentur; & ita cum illis temporibus valde neceſſarii eſſent presbyteri, ex monachis, aut clericis in minoribus gradibus conſtitutis eligebantur aptiores: & licet reſpuerent gradus ſacros ex humilitate & modeſtia, cogebantur tamen a propriis Epiſcopis eos recipere, de quibus accipi poteſt Innocentius III. *lib. 1. epiſtol. fol. 89.* ubi Trecenſi Epiſcopo ita ſcribit: „Clericos vero Eccleſiæ tuæ, quos neceſſitas poſtulaverit ad ſacros Ordines promoveri, ſecundum privilegium M. prædeceſſori tuo, & ſucceſſoribus tuis a felicis recordationis Alexandro Papa prædeceſſore noſtro indultum, liceat tibi, ſi idonei fuerint, nec de canonica poterint inſtitutione repelli, ad eoſdem ordines ſuſcipiendos, ſecundum canonum inſtituta compellere, vel ſi inobedientes fuerint, animadverſionis eccleſiaſticæ ſententia cogere: niſi contra hoc alicui fuerit Sedis Apoſtolicæ auctoritate indultum, ut ad ſuſcipiendos ordines non cogatur.„ Quarum ordinationum exempla plura ſupra retuli. Sed cum Eccleſia agnoſceret, periculoſum eſſe eum ad ſuperiores gradus ſuſcipiendos cogere, qui ſe forte vel ineptum officio, vel ordine indignum, vel etiam impedimento aliquo irretitum agnoſcens, ordinationem refugiebat; eam facultatem ordinandi invitos ob utilitatem, & neceſſitatem ab Epiſcopis abſtulit, & Summo Pontifici reſervavit. Ivo Carnot. *ep. 178.* Unde, ni fallor, lucem accipit præſens Concilii Mogunt. canon: in eo agitur de clericis invite ordinatis in presbyteros ex monachis, ut præſefert ejus ſummarium in ipſo Concilio, ideſt de clericis abſque voluntate ordinatis, ex iis, qui in ordine monachico, vel canonico erant. Cum enim eos Epiſcopi ſacerdotali gradu aptos ex eorum converſatione cognoſcerent, violenter ordinarunt; circa quos ſtatuunt PP. ut ſi liberi ſunt, ideſt ingenui, non ex ſervitute ad gradus eccleſiaſticos vocati, ita permaneant: quia juxta uſum, & praxim Eccleſiæ promoti ſunt. Deinceps autem nullus ordinetur, niſi in legitima ætate, & ſpontanea voluntate; atque ſi ſervi ſunt, cum plena domini voluntate, id eſt manumiſſi, & ordinati abſque propria voluntate, ita permaneant; deinceps abſque ſpontanea voluntate tonſurari prohibentur. Juxta quam interpretationem deducitur in præſenti canone, non de monachis, aut relgioſis per vim in monachos tonſurandis agi, ſed de clericis monachis, aut regularibus per vim ordinatis, ut facile ex ipſius textus littera cognoſcitur. Non me latet, textum hunc de filiis a parentibus monaſterio oblatis accepiſſe Gibalinum *de clauſura, diſquiſit. 3. cap. 2. §. 3. numer. 16.* Hallierium *de ſacris elect. 1. par. ſect. ultim. in fine, fol. 361.* de quibus nos infra agemus *in cap. 4.*

Primo ſupra traditis obſtat textus *in can. 7. Concilii Tol. 8.* in illis verbis: "Septimæ aſſertionis acceſſu adiit cœtum noſtrum tam inverecunda progreſſio, quam ignobilis, ac deteſtanda præſumptio. Quoſdam enim, aut eventu neceſſitatum, aut metu periculorum adeptos fuiſſe novimus eccleſiaſticarum officia dignitatum: & quoniam cum illis hæc imponerentur, id ſibi fieri noluiſſe teſtantur, idcirco hæc ſpernere, atque ad priſtina pertentant conjugia, moreſque redire; tam nequiter cæleſtia jura ſolventes, quam prompte ſecularibus extant illecebris inhiantes. *Et ſtatim:* Quia ſi majores impune non deſerunt, quod parvuli, vel neſciendo, vel nolendo percipiunt; quanto magis non convenit violare, quod pro mortis, aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei diſpenſatione dignoſcitur obveniſſe. Recedant ergo talium deſideriorum impudorati fautores; & licet inviti perceperint quod non merebantur habere, libenter tamen cæleſte retineant præmium, quod nolendo per terrenæ conſecuti ſunt neceſſitatis eventum, ut tamen inviti appetant bona diligere, quæ ſponte videntur deſides impugnare. Quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis edictum, non ſinceriter ſacris inhæſerit cultibus, & abjiciens a ſe gratiam, quam accepit, relabi ad conjugia, moreſque ſæculi attentaverit, vel eum redire conſtiterit, mox omni eccleſiaſtici ordinis dignitate privatus, vere ut apoſtata ſanctæ Eccleſiæ liminibus, & ſocietate fidelium habeatur prorſus excluſus, monaſterii clauſtris donec vixerit, ſub pœnitentia retrudendus.„ Ex quibus verbis aperte deducitur, clericos per vim, & abſque propria voluntate ordinari poſſe, & ita 12 Exponitur can. 7. Conc. Tolet. 8.

ita ordinatos in gradu ſuſcepto miniſtrare debere. Pro cujus canonis expoſitione ſciendum eſt, plerumque non ſolum ad vitam monaſticam, ſed etiam clericalem amplectendam nonnullos adigi metu ſibi incuſſo, majus malum metuentes. Quod pluribus exemplis firmari valet. Et primo occurrunt, Gallus, & Julianus Apoſtata fratres, qui Conſtantio adnitente, quo ipſis ſpem Imperii adimeret, ipſi vero adnuentes, ut affectati Principatus ſuſpicionem excluderent, in numerum clericorum adſcripti fuerunt, ut refert Sozomenus *l. 5. hiſt. c. 2.* Item Theodoſius & Aclii filius, Conſtantis Imperatoris frater, ipſum metuens, in Diaconum ſe fecit conſecrari, ut referunt Theophanes, & Cedrenus *in vita Conſtantis*. Similiter Sanctus Clodoaldus filius Clodomiri Francorum Regis, ut imminentem ſibi cædem effugeret, curavit ſe in clericum attonderi, & poſtea presbyter ordinatus, vitæ ſanctitate, & miraculorum gloria clarus floruit, ut refert Gregorius Turon. *l. 5. hiſt. Franc.* Alia plura exempla refert Hallierius *d. c. 1. §. 6. per tot.* De his ergo agitur *in dict. can. 9.* & juſte a Patribus illi coguntur in gradu ſuſcepto miniſtrare: tum quia illis in caſibus metus non fuit ab extrinſeco illatus, ſed a ſeipſis incuſſus, & per conſequens talis metus non attenditur, juxta adducta *in c. 1. de his quæ vi*. Tum quia talis metus, licet conſenſum extorqueat, non tamen illum impedit, & ita non reddit ordinationem omnino involuntariam, ſed ſecundum quid, ut docet Vaſquez *t. 1. in 3. p. diſ. 246. c. 3.* Gibalinus, *de clauſura, diſquiſit. 3. c. 2. §. 2. n. 6.* Eodem etiam modo intelligendus eſt textus *in c. conſtituit 20. q. 3.* qui etiam reperitur *in c. conſtituit 16. q. 7.* in cujus ſpecie allectio, ſeu ſuaſio non extorſit voluntatem tonſurati abſolute, ſed ſecundum quid; quare non reddit ipſam ordinationem involuntariam, atque ideo recte ita tonſuratus cogitur in gradu ſuſcepto perſiſtere, & miniſtrare.

13 Exponitur Conc. Cæſarauguſt. 3. can. 5. Secundo ſupra traditis opponi poteſt textus, *in can. 5. Conc. Cæſarauguſt. 3.* in illis verbis: „Licet pleniſſime in Concilio Toletano de Principum relictis inſtitutum fuiſſet, ut nulli licitum eſſet ſuperſtitem Reginam in conjugio ducere, aut ſordidis contactibus maculare, nec ſequuturis Regibus, nec cuilibet hominum eſſet permiſſum; tamen noſtri ordinis cauſa eſt, ut crebriſſime ad hæc aciem mentis noſtræ condirigamus, quæ animæ intuemur exhibere profectum. Unde quia præteritis temporibus multas ſcimus, atque cognovimus Principum relictas, poſt eorum vocationem, pro apice Regni, quem regendo in cunctis tenuerunt, nullam reverentiam honoris eis adhiberi a populis; ſed paſſim (ut cuique probatum eſt) diverſas aſſumentes occaſiones, non ſolum latenter in eorum contrarietate inſidias moliuntur, verum etiam (quod veritati contrarium eſt) procaciter verbis contumelioſis in contentu multorum eas afficiunt, & quod omni religioni abominandum, atque horrendum eſt, de iis detrahere non finunt, quas in caterva populi cernunt commorari. Proinde paterna pietate commoti, atque condigna circa tanta culmina providentes, per hujus decreti noſtri paginam, non ſolum quæ in prædicto Concilio exarata ſunt de conjugio Principum, perenniter cuſtodiri, atque firma ſtabilitate decernimus permanere; ſed etiam ea, quæ ſunt conſpicuo honeſtati neceſſaria modo advertere procuramus; ut ſervatas in omnibus ſanctiones canonum totius Toletani Concilii, quæ de Principum relictis promulgatæ atque diffinitæ eſſe noſcuntur, deinceps relictam Principis ſuperiorem ſententiam inlibato animo pudice ſervans, ſtatim accerſito ab hoc ſæculo Principe, veſtem ſæcularem deponat, & alacri curioſitate religionis habitum aſſumat. Quam etiam & confeſtim in cœnobio virginum mancipandam eſſe cenſemus, & ut ab omni turbine mundi remota, nequaquam cuilibet attribuatur, per quod aut contumelia tantæ poteſtati in publico ingeratur, aut ſubditam plebi hæſiſſe pateſcat, quorum ante dudum agnoſcitur Domina fuiſſe: ſed infra clauſtra monaſterii jugi ſedulitate perſiſtens, atque ſanctimonialem vitam peragens, de regno temporali opitulatione divina ad regnum æternitatis mereatur pervenire. Quicunque igitur ſuperiores conſtitutiones, quæ ſalubri conſilio a nobis diffinitæ eſſe noſcuntur, violaverit, vel execrari quacunque factione pertentaverit, aut permiſerit, noverit ſe excommunicationis percepturum ſententiam, atque etiam exilii damnationis diuturno tempore incurrere jacturam.„ Ex quibus verbis aperte conſtat, abſque propria voluntate viduam Regis cogi monaſterium ingredi, vitamque religioſam profiteri. Igitur quia abſque propria voluntate poteſt quis tonderi. Pro cujus canonis expoſitione ſciendum eſt, jam in Concilio Tolet. 13. *can. 5.* ſtatutum fuiſſe in Hiſpania, ne quis auderet defuncto Rege viduæ ſuperſtitis thorum appetere, ſed cum adhuc ipſis viduis, imo & regno ſatis proſpectum non eſſet, *in d. can. 5.* additum fuit, ut vidua Regis in monaſterio ſanctimonialium habitum ſuſciperet, & cum ipſis vitam religioſam perageret; non tamen exinde deducitur, viduam ipſam renuentem vere monialem fieri, ſed tantum in monaſterium detrudi, ut ita ſecurior eſſet, ne quis poſſit ejus thorum regalem appetere: atque ita ex hac detruſione profeſſionem vidua non emittebat, ſed tantum habitum mutabat, ut vitam religioſam obſervaret. Cujus conſtitutionis rationem dabimus *in c. fin. de ſecund. nupt.*

14 Explicatur can. 21. Conc. Arauſic. I. Tertio ſupra traditis obſtat textus *in can. 21. Concil. Arauſic. 1.* in illis verbis: *Duo ſi præſumpſerint ordinare Epiſcopum in noſtris provinciis, placuit de præſumptoribus, ut ſicut contigerit duos Epiſcopos invitum Epiſcopum facere, auctoribus damnatis, unius eorum Eccleſiæ ipſe, qui vim paſſus eſt, ſubſtituatur, ſi tamen vita reſpondet; & alter in alterius dejecti locum nihilominus ordinetur. Si voluntarium duo fecerint, & ipſe damnabitur, quo cautius ea quæ ſunt antiquitus inſtituta, ſerventur.* Cujus canonis fragmentum extat apud Gratianum *in capite duos, 64. diſtinct.* Ex eo autem deducitur, Epiſcopum per vim ordinatum in Eccleſia ordinantis miniſtrare debere; & per conſequens in gradu ſuſcepto per vim ordinatum perſiſtere debere. Pro cujus canonis expoſitione dicendum eſt, in eo non agi de Epiſcopo per vim conſecrato, ſed de ordinato per vim a duobus: cum a tribus conſecrari deberet, juxta ſacros canones, quos congeſſi *in c. ſi Epiſcopus*, de temporibus ordin. Itaque in eo caſu Epiſcopus ordinatus voluntarie adnuebat conſecrationi, ſed renuebat a duobus ordinari, contra ſacros canones: quo caſu ſtatuunt PP. ipſum miniſtrare debere in Eccleſia unius ex ordinatoribus, qui deponendus eſt in pœnam tanti exceſſus. Si autem ipſe ordinatus ſponte a duobus ordinari paſſus ſit, & ipſe damnabitur. Atque ita in eo canone Epiſcopus ſemper ſponte electus, & ordinatus fuit: ſed in primo caſu renuens, & invitus a duobus Epiſcopis conſecratus fuit; in ſecundo vero voluntarie, & ita in primo caſu in gradu ſuſcepto debet miniſtrare: in ſecundo vero in pœnam tanti ſceleris deponitur, Eccleſiaque propria privatur.

Etiam contra præſentem aſſertionem expendi poſſunt textus, *in c. 1. de his, quæ vi, c. 2. & 15. de vita & honeſtate cler. c. 2. de condit. appoſ.* quorum interpretationem adduxi in eorum commentariis.

C A P U T II.

a *Ex Eodem*.

SI quis ante b annos legitimos c tonſuratus eſt ſine conſenſu parentum ſuorum, etſi ipſi d parentes infra annum non reclamaverint ad e Principem, ad proprium f Epiſcopum, aut g ad miſſum Dominicum, in ipſo clericatu permaneat: ſi vero poſt legitimos annos b per vim clericus factus eſt, & infra annum ad ſupramemoratas perſonas minime ipſe reclamaverit, in clericatu permaneat, ſicut is de quo ſuperius dictum eſt. Si vero præfatæ perſonæ infra annum reclamationem fecerint, ii qui eos clericos fecerunt, ipſis ſine parentibus eorum hoc per legem exſolvant, quod contra eos contraxerunt. Ille vero, quia ante legitimos annos tonſuratus eſt, utrum in eadem tonſura permanere debeat, necne, in poteſtate ſit parentum. Si vero is, qui tonſuratus eſt, alicujus fuit ſervus, domino per legem i emendetur quidquid ejus ſervo contra eum contractum eſt. Ille vero qui tonſuratus eſt, utrum in eadem tonſura permaneat, in poteſtate ſit i domini ſui. Si vero hi, qui liberi ſunt, ante legitimos, & poſt legitimos annos hoc modo (ſicut ſuperius taxatum eſt) tonſurati ſunt, & ad gradus eccleſiaſticos pervenerint, in ejuſdem gradibus perſeverare cogantur. Si vero ſervus, qui ſuperius taxato modo tonſuratus eſt, ad gradus eccleſiaſticos pervenerit, domino ſuo per legem emendetur, & ei redditus in ſuo gradu permaneant. Hoc & de k velandis puellis obſervandum eſt.

N O T Æ.

1 a EX *eodem*.) Concilio videlicet Moguntino celebrato anno 813. cui interfuit Carolus Imperator, *can. 20.* ex quo citatur textus hic a Burchardo *l. 9. Decreti, c. 3.* Carnotenſi *p. 7. Decreti, c. 26.* Papienſi *c. in 1. collect. ſub hoc tit. c. 4.* ex quibus Decretiſtis tranſcribo integram litteram hujus canonis.

b *Annos legitimos*.) De ætate legitima ad ordines egi *in c. vel non eſt, de ætate & qual.* ad monachatum *in cap. quia in inſulis, infra hoc tit.*

2 c *Tonſuratus*.) Cum tonſurentur tam clerici, quam monachi, ut probavi commentario antecedenti, promiſcue tonſura accipitur pro clericatu, & monachatu, ut *in c. antecedenti*, & aliis ibi congeſtis. In præſenti agi de tonſura clericali facile depromitur ex illis verbis, quæ ſequuntur: *ipſe in clericatu permaneat*. Antiqui autem compilatores accipiendo tonſuram pro monachatu, canonem hunc compilarunt *ſub tit. de regularibus*, cum non ſemper tonſura ſtatum monachicum ſignificet, imo nec clericalem. Unde obiter exponenda eſt lex Salica, *tit. 26. §. 2. & 3.* in illis verbis: „Si quis puerum crinitum ſine voluntate parentum totonderit IDCCC. den. qui faciunt ſol. XLV. culp. jud. ſi vero puellam totonderit IID. den. qui faciunt ſol. LXIIS. culpabilis judicetur.„ Quæ verba aliqui ad clericatum retulerunt, juxta Gregorium Turon. *l. 3. hiſt. c. 19.* ibi: „Et ſibi propria manu capillos incidens, clericus factus

BIBLIOTECA CENTRAL
U.A.N.L.

factus eſt.,, Alii vero acceperunt ea verba de tonſione Chriſtiana, quæ olim a Franchis fiebat tempore baptiſmi, & ſuſceptæ fidei, juxta Othonem Friſing. *l. 1. annal. veterum, cap. 16.* ibi:,, Carolus Francorum Princeps filium ſuum ad Luitprandum miſit, ut more fidelium Chriſtianorum ejus capillum primum attonderet, & pater illi ſpiritualis exiſteret.,, Docuerunt Lindembrog. *in Gloſſar. verbo Totonderit*, Sauſay *in Panopl. cleric. p. 1. l. 3. c. fin. pag.* 138. Et apud veteres adoptionem fieri per tonſionem capillorum, probant Merillus *l. 3. obſerv. c.* 40. Sahabedra, *in chron. Goth. c.* 27. Pitheus, *l. 1. adverſ. c. 1.* & nos *in c. unic. de cognat. legali*. Celebris locus extat in præfatione ad 8. Synodum, ubi Anaſtaſius de Rege Bulgarorum ſcribit, quod ut ſuum erga Romanum Pontificem ſervitium teſtaretur, coram omnibus capillos ſuos apprehendens, abſciſſos tradidit Legatis Romanis, hæc verba præfatus: ,, Omnes primates, & cuncti populi terræ Bulgarorum cognoſcant ab hodierno die me ſervum fore poſt Deum B. Petri, & ejus Vicarii.,, Sed cum in eo titulo agatur de delictis, & inter ea enumeretur attonſio, non poteſt referri ad tonſiones, de quibus Lindembrogius: quare credo in lege Salica tonſionem tantum ſignificare amputationem, ſeu dimiſſionem comæ; cum enim apud Gallos indecora eſſet, ideo ſtatuitur in eo §. ut ſi quis puerum invitis parentibus totonderit, puniatur.

3 d *Parentes.*) Licet jure civili quoad patriam poteſtatem, pater tantum attendatur, quia mater nullam in filios habet poteſtatem, *l. nulla 3. de ſuis, & legit. hered. l. peto 69. §. mater, ff. de l. 2. c. 2. de conver. infidel.* tamen cum jure canonico quoad filios naturalis ratio attendatur, *ca. cum haberet, de eo qui duxit in matrim.* & hoc jure attento utrique parenti reverentia debeatur; ideo in præſenti parentum appellatione, tam pater, quam mater comprehenduntur, ut docuerunt Sanchez, *l. 4. ſumma, c. 18. n. 16.* Suarez, *de relig. dict. t. 5. l. 5. c. 2.* Tamburinus, *de jure Abbat. t. 1. diſp. 6. q. 2.* Leo Pinel. *in repetit. ad hunc textum, n.* 189.

4 e *Ad Principem.*) Ideſt Pontificem, exponit Gloſſa hic, quam ſequuntur Balboa, *in c. 8. de foro compet. n.* 12. Leo Pinel. *in præſenti, §. 3. n.* 190. quia Pontifex Princeps Sacerdotum dicitur, *c. cleros, verſ. Pontifex*, ibi: *Pontifex Princeps Sacerdotum, 21. diſt.* junctis traditis ab Abrahamo Bzovio, *de præſtantia & offic. Pontificis*. Quo modo etiam accipiunt textum *in c. corpora, de conſecr. diſt. 1.* ubi cavetur, ne liceat corpora defunctorum transferre de loco ad locum ſine Principis licentia. Sed verius eſt, Principem, tam in præſenti canone Concilii Mogunt. quam *in dict. c. corpora*, quod deductum eſt *ex can. 51. ipſius Concilii*, accipi pro Rege, & Monarcha ſæculari; & *in d. c. corpora*, recte prohiberi ſecundum legitimas ſanctiones, quibus cautum erat, ut corpora defunctorum nullo modo abſque licentia imperatoris transferre de loco in locum liceret, *leg. nemo 6. C. de relig. & ſumpt. l. oſſa, ff. de rer. diviſ.* Illuſtrat Gutherus, *l. 3. de jure man. c. 22. & 23.* & ita Principem juxta juris communis principium in eo textu accipi pro ſæculari monarcha, docuerunt Tamayo a Salazar, *t. 4. Martyr. Hiſpani, die 11. Maii*, Germonius *de ſacror. immun. cap. 8.* pluribus exemplis fuſe illuſtrans Ferrandus, *in diſq. reliq. l. 1. c. 7. ſer.* 217. In præſenti etiam textu Princeps accipitur pro ipſo Rege Galliæ, juxta morem illius temporis, illiuſque Provinciæ; apud Francos enim olim abſque conſenſu Principis aliquem in clericum ordinari fas non erat. Conc. Aurel. 1. *can.* 6. De ordinationibus clericorum id obſervandum eſſe decrevimus, ut nullus ſæcularium ad clericatus officium præſumat accedere, niſi aut cum Regis juſſione, aut cum judicis voluntate. Ejus rei ratio redditur a Carolo Magno *l. 1. Capit.* 120. ubi idem quoque ſtatuitur his verbis:,, De liberis hominibus, qui ad ſervitium Dei ſe tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quam a nobis licentiam poſtulent: hoc ideo, quia audivimus, aliquos ex illis non tam cauſa devotionis hoc feciſſe, quam pro exercitu, ſeu alia functione Regali fugenda; quoſdam vero cupiditatis cauſa ab his, qui res illorum concupiſcunt, circumventos audivimus, & hoc ideo fieri prohibemus.,, Unde in formulis Marculfi, *c.* 19. reperitur præceptum de clericatu, ut poſſit quis ad ordines aſcendere, in hæc verba: ,, Si eis, qui ſe ad onus clericatus transferre deliberant, licentiam non negamus, retributorem Dominum exinde habere confidimus, quia ſcriptum eſt: Noli prohibere benefacere ei qui poteſt: ſi vales, ei ipſe benefac. Ille, ad noſtram veniens præſentiam petiit Serenitati noſtræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis ſui ad onus clericatus deponere deberet, & ad baſilicam illam, aut monaſterium deſervire deberet: quod nos propter nomen Domini hoc ei gratante animo præſtitiſſe cognoſcit: Præcipientes ergo jubemus, ut ſi memoratus ille de capite ſuo bene ingenuus eſſe videtur, & in puletico publico cenſitus non eſt, licentiam habeat capitis ſui comam tonſurare, & ad ſupraſcriptam Baſilicam, vel monaſterium deſervire, vel pro nobis attentius exorare.,, Et ita PP. in præſenti, dum de ordinatione clerici agunt, & reclamatione per parentes ejus facienda, docent poſſe parentes ordinationem filiorum impugnare coram proprio Epiſcopo, vel Principe, quia etiam Princeps facultatem habebat concedendi præceptum de clericatu, vel illud negandi: & ita Princeps ſæcularis rite in eo caſu adiri poterat.

f *Proprium Epiſcopum.*) Quis dicatur proprius Epiſcopus quoad clericatum, ſeu ordines conferendos, expoſui *in c. 3. de temp. ord.*

5 g *Miſſum Dominicum.*) Ideſt Vicarium Epiſcopi, ut exponunt Gloſſa, & repetentes *in præſ.* Leo Pinellus *hic, n.* 197. ſed perperam; miſſus enim dominicus in præſenti accipitur pro legato a Principe miſſo; quia in Gallia Legati a Principe per ſingulas mittebantur provincias, ut ſi quid Comites negligentius egiſſent, per eorum admonitionem corrigeretur, & pleraque negotia Regis nomine perficerent, aut ad eum referrent, ut dicemus *in c. 1. de immunit. Eccl.* Unde PP. in præſenti ſtatuendo, ut parentes impuberis reclamare poſſent, & adire Principem, adjecerint, vel *miſſum dominicum*, ideſt ejus legatum in illa provincia miſſum: nam ſicut Principis præceptum ad clericatum ſuſcipiendum deſiderabatur, ita & judicis licentia ſufficiebat, ex *d. can. 6. Concil. Aurel.* ſupra relato.

h *Per vim.*) Præciſam videlicet, de qua *in c. antecedenti.* 6

i *Emendetur.*) Juxta adducta *in cap. 1. de ſervis non ordin.* ubi adduxi diſtinctionem ſcientiæ, & ignorantiæ.

j *Domini ſui.*) Quia abſque ejus voluntate tonſurari in clericum, aut monachum ſervus non poteſt, ut probavi *in c. 1. de ſervis.*

k *De velandis puellis.*) In quibus impuberibus non ſolum parentum voluntas deſideratur, verum & ſi parentes non habeant, tutorum aſſenſus accedere debet. Concil. Tribur. *can.* 10. ibi: ,, Virgines, quæ ante XII. annos inſciis mundiburdis ſuis ſacrum velamen capiti ſuo impoſuerint, & illi mundiburdi annum, & diem hoc tacendo conſenſerint, in ſancto propoſito permaneant; & ſi in prædicto anno, & die pro illis ſe proclamaverint, petitioni eorum aſſenſus præbeatur, niſi forte Dei timore tactis cum eorum licentia in religionis habitu perſeverent.,, Ubi mundiburdi ſunt tutores; nam mundium, ſeu mundiburdium tutelam ſignificat. Carolus Magnus *in conſtit. pag.* 270.,, De mancipiis palatii noſtri, & Eccleſiarum noſtrarum nolumus mundium recipere.,, In legibus Longobard. *l. 1. tit. 10. leg. 1.* legitur: *In ſuæ poteſtatis arbitrio;* ideſt ſine mundio, vivere. Et *in l. 15. tit. 14. Pro mundio puellæ tollant naturales filii tertiam partem.* Et in Pœnitentiali Romano habetur: ,, Rapuiſti uxorem tuam, & ſine voluntate mulieris, vel parentum, in quorum mundiburdio tenebatur, &c.,, Illuſtrant Bignonius, *in notis ad Marculf. l. 1. c. 24.* Joan. Voſſius, *l. 2. de vitiis ſerm. c. 12.*

COMMENTARIUM.

Licet circa clericatum, aut monachatum liberorum puberum levem, aut nullam parentes habeant poteſtatem, 7 imo eos a clericatu, aut monachatu ſine cauſa retrahentes graviter peccent, excommunicationeque ligentur, Concil. Tolet. 3. *can.* 10. apud Gratianum *in c. hoc ſanctum, 32. q. 2.* ,, Ut ſi quis propoſitum caſtitatis viduæ, vel virgini impedierit, a ſancta communione, & a liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus.,, Tribur. *can. 24. in c. puella 16. q. 2.* ,, Si in fortiori ætate non adoleſcentula, vel adoleſcens ſervire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi.,, Trident. *ſeſſ. 25. de regul. c. 18. l. non liceat, C. de Epiſc. & cler. novel. 123. Juſtin.* Tamen circa impuberum filiorum clericatum, & monachatum magna fuit olim parentum auctoritas. De eorum poteſtate circa offerendos filios religioni, aut clericatui, agemus infra *in c. cum virum*. In præſenti canone tantum referuntur diverſi caſus, in quibus parentes poſſunt retrahere filios e religioſo, aut clericali ſtatu, vota eorum relaxando. Sed antequam eos ſuo ordine recenſeamus, ſciendum eſt, vota monaſtici, vel eccleſiaſtici ſtatus a filiis impuberibus emiſſa, a parentibus irritari poſſe, *c. puella 20. q. 2. c. mulier 22. qu. 5.* Conc. Tolet. 10. *can. 6.* D. Thomas *2. 2. q. 83. art. 8. & 9.* quod & lege veteri cautum fuiſſe conſtat *ex c. 3. Numer.* ibi: ,, Si quis virorum vota Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciat irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit, implebit. Mulier, ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari, ſi cognoverit pater votum, quo pollicita eſt, & juramentum, quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit: quidquid pollicita eſt, & juraverit, opere complebit. Sin autem ſtatim ut audierit, contradixit pater, & vota ejus, & juramenta irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quod contradixerit pater.,, Ubi recte Abulenſis *q. 2. 14. & 18.* notat, quod licet ſacer textus agat de filiis feminis, etiam de maſculis eſt exaudiendus. Probant Petrus Herodius, *in tract. de patrio jure.* Hallierius, *de ſacris elect. c. 7. art. 2. §. 2. per tot.* Nec intereſt, an filii doli capaces ſint, necne, ut probat ipſe Hallierius. Nec in hac parte exæquatur votum ſponſalibus, quæ revocari non poſſunt, ſi contrahentes doli capaces ſint: quia præterquam quod in ipſo canone, in quo impuberes ab ſponſalibus arcentur, excipitur caſus, niſi malitia ſuppleat ætatem, *c. de illis, c. fin. de deſpon. impub.* ſunt præterea graves, nec contemnendæ rationes, quæ ſponſalium & votorum diſparem eſſe rationem oſtendunt: ſiquidem in ſponſalibus contrahendis plures intereſſe ſolent, quibus contrahentium ingenia, animus, prudentia nota eſſe poſſint, & qui de his teſtificari poſſunt. At vero vota privatim apud unumquemque concipi, & emitti ſolent, nemine teſte, aut conſcio: qui ſi ad obligationem voti tunc temporis ſubeundam ob rationis defectum ineptus eſt, multo magis ad ingenii ſui vires, & firmitatem examinandam eodem tempore ineptus erit, ut conſiderant, & docent poſt D. Thomam *2. 2. cap. 88. art. 8.* Gloſſa, *in c. ad noſtram, hoc tit.* Panormitanus *in c. poſtulaſti, infra.* Sylveſter *verbo Religio, q.* 11. Hallierius *d. §. 2. n.* 11. An vero parentum conſenſus omnino neceſſarius ſit ad profeſſionem monaſticam emittendam, ſeu ordinationem ſuſcipiendam, docte pro utraque parte examinat Hallierius *dict. c. 2. §. 3. cum ſeqq.* Qui optimis rationibus probat, liberos, quorum ope parentes non egent ad alimoniam, recte poſſe abſque parentum conſenſu ſacris ordinibus initiari, aut vitam monaſticam profiteri.

8 Quibus animadverſis caſus in præſenti deciſos recenſeamus. In primo ajunt Patres, quod ſi filius ante legitimos annos, ideſt impubes, ſine conſenſu parentum ſuorum tonſuratus eſt, & parentes intra annum non reclamaverint, filius in clericatu permaneat, quia præſumitur ipſorum conſenſus ex taciturnitate. Secundo caſu agunt PP. de filio pubere, qui per vim tonſuratus fuit, nec infra annum reclamavit: & ſimiliter ac in primo caſu ſtatuunt, ut in clericatu permaneat, propter conſenſum tacitum præſumptum; ſi autem retento eodem themate prioris caſus parentes filii impuberis infra annum reclamaverint, illis damno emendato ab eo, qui filium tonſuravit, in voluntate parentum ſit, an filius impubes tonſuratus in clericatu permaneat, necne: nam cum tantum parentum voluntas defuiſſet in tali tonſuratione, illa accedente poteſt in clericatu perſiſtere: at parentibus renuentibus filius revocatur a clero, & illis traditur. In tertio caſu a filiis tranſeunt PP. ad ſervum: & docent, quod ſi ſervus ordinatus fuerit inſcio domino in minoribus ordinibus, etiam modo damno emendato, in ejus poteſtate ſit, an ſervus in gradu ſuſcepto permaneat, vel non; quem caſum late expoſui *in c. 1. de ſervis non ord.* Proſequuntur PP. de filiis agentes, & docent, ut ſi filii impuberes, vel puberes ita tonſurati inſciis parentibus, qui poſtea conſenſerint expreſſe, aut tacite per lapſum anni, & ita gradus eccleſiaſticos, ideſt majores, quos ſacros dicimus, ſuſceperint, in eiſdem gradibus perſiſtere cogantur. Idem de ſervo inſcio domino tonſurato docent Patres, videlicet emendato damno, ideſt ſoluta æſtimatione ſervi, ſi ipſe ad gradus eccleſiaſticos, ideſt ſacros pervenerit, in ſuo gradu permaneat, quia cum ſit jam conſecratus, debet perſiſtere in gradu ſuſcepto, ſoluta æſtimatione domino, cui ſervus ita conſecratus non eſt reddendus, ut in ejus ſervitio permaneat, contra ſacros canones congeſtos *in dicto cap. 1. de ſervis non ord.* Tandem concludunt PP. idem, quod de filiis maſculis dictum eſt, procedere in puellis, ex juribus ſupra citatis, & *c. puella 20. q. 2. c. mulier 32. qu. 2.* quorum interpretationem proſequuntur Azor, *t. 1. inſt. l. 12. c. 17. q. 8.* P. Suarez, *t. 2. de relig. l. 6. c. 6. n. 6.* Sanchez, *l. 4. Summæ, c.* 35. Narbona *de ætate ad actus humanos, q. 18. anno* 14. Et hæc eſt, ni fallor, vera explicatio præſentis canonis.

CAPUT III.

Ex Concilio a Toletano.

Ut clerici, qui ſe fingunt habitu, & nomine monachos, & nomine & non ſunt, corrigantur, ut veri monachi ſint, vel veri clerici.

NOTÆ.

1 a *Toletano.*) Quarto videlicet, ex quo citant canonem hunc Burchardus *l. 8. Decreti, c. 7.* Carnot. *p. 7. Decreti, c. 1.* Papienſis *in 1. collect. ſub hoc tit. c. 5.* Sed Ant. Aug. *in notis ad ipſam collectionem*, Barboſa *in præſ.* Marquez *in origine Emerit. c. 11. §. 1.* exiſtimant, textum hunc deductum *ex can. 52. ſeu 53. ipſius Codicilii*, ubi ita legitur: ,, Religioſi propriæ religionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur, ſive hi, qui per diverſa loca vagi fuerint, ab Epiſcopis, in quorum conventu commanere noſcuntur, licentia eorum coerceatur, in clero aut in monaſteriis deputati, præter illos, qui ab Epiſcopo ſuo, aut propter ætatem, aut propter languorem fuerint abſoluti.,, Sed verum eſt, tranſcripta eſſe verba hujus textus *ex l. 1. Cap. Caroli, c. 77.* ubi ita cavetur; ,, Ut illi clerici, qui ſe fingunt habitu, & nomine monachos eſſe, & non ſunt, omnimodis videntur corrigendi, atque emendandi, ut illi veri monachi ſint, vel veri canonici.,, Quare ſi ſententiam hujus textus attendamus, tribui poteſt præſens textus dicto Concilio Tol. 4. de quo egi *in c. 4. de rebus Eccleſ.* Si autem verba ejus inſpiciamus, auctorem habet Carolum *in d. c. 77.*

COMMENTARIUM.

2 Pro hujus textus vera interpretatione ſciendum eſt, jam temporibus Concil. Tolet. 4. quod celebratum fuit anno 633. & Caroli Magni, imo & pluribus retro annis, fuiſſe in Hiſpania & Gallia non ſolum monachos, verum & canonicos regulares, cum diſtinctione habitus, ut de monachis probant late Vivar. *l. 2. de veter. mon. c. 13. per tot.* Marquez *de orig. Emerit. c. 11. per tot.* de canonicis Pennotus *l. 2. hiſt. canonic. regul. per tot.* Sed cum nonnulli clerici amore laxioris vitæ; aut amplioris æſtimationis ſimulaſſent habitum monaſticum, intendentes ex tali habitus mutatione pro monachis haberi, cum vere monachi non eſſent, ut hunc abuſum, ſeu errorem PP. Eccleſiarum Hiſpaniæ, & Galliæ condemnarent, ſanxerunt, ut nullo modo clerici poſſent ficte deferre habitum monaſticum, ſed tantum proprium habitum deferentes, ut Canonici vitam peragerent. Conc. Cæſaraug. quod celebratum fuit anno 380. ibi: ,, Item legit, Si quis clericus propter luxum vanitatemque præſumptam de officio ſponte diſceſſerit, ac velut obſervatorem legis monachum videri voluerit eſſe magis quam clericum, ita de Eccleſia repellendum, niſi rogando, atque obſecrando plurimis temporibus ſatisfecerit, non recipiatur. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Ita fiat.,, Aurel. 4. *can.* 5. ,, Providendum neceſſe eſt unicuique Epiſcopo, qualiter Canonici vivere debeant, necnon & monachi, ut ſecundum ordinem canonicum, vel regularem vivere ſtudeant.,, Concil. Aquiſgran. 1. ſub Ludovico Imperat. *can.* 25. ibi: ,, Quia illorum habitum penitus uſurpare non debent, a quorum propoſito, quodammodo diſtant: quia ſicut & indecens eſt, ut arma militaria more laicorum geſtent, ita nimirum inhoneſtum eſt, & valde indecorum, ut alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcirco in Eccleſia ad invicem diſcreti ſunt, ut his viſis, cujus propoſiti ſit geſtans, vel in qua profeſſione domino militet, liquido cognoſcatur; nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere veſtem, ut uterque ſexus ſibi convenienti veſte incedat; ſicut enim turpe eſt virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem: ita valde indecorum eſt, canonicum veſtem monachicam induere; niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere.,, Et *in c. cum cauſam 27. de elect.* jubetur, ut clerici non profeſſi cujuſdam monaſterii, vel B. Auguſtini regulam in eadem Eccleſia conſtitutam profiterentur, & obſervarent, aut ipſam Eccleſiam dimitterent, & merito; quid enim majorem confuſionem poſſet inducere in Republica Chriſtiana, quam aliquem ſibi uſurpare habitum religioſi, & formam religionis ſimulare, ipſumque religioſum non eſſe, ſed hypocritam, aut ſuperſtitioſum. Quare recte in præſenti canone ſtatuitur, ut clerici qui ficte deferunt habitum monaſticum, vel veri fiant monachi, vel ut canonici in ſua regula permaneant.

Sed huic interpretationi obſtare videtur vetus Eccleſiæ diſciplina, juxta quam tam Epiſcopi, quam presbyteri non poterant abjecto proprio gradu vitam monaſticam profiteri, *c. ſi* 3
quis Epiſcopus, c. ſuggeſtum 45. 7. q. 1. cap. nemo, 16. q. 3. c. 1. & 2. 19. q. 3. ergo non vere, nec ficte clerici in præſenti caſu poterant habitum monaſticum deferre; ſiquidem nec vitam monaſticam profiteri valent. Pro cujus difficultatis ſolutione ſciendum eſt, quod olim, dum adhuc monachi in laicorum ſtatu erant, nec ad ſacros ordines aſcendere valebant, presbyteri etiam plebani non poterant vitam monaſticam profiteri, & ſimul in gradu ſacro permanere, ex ratione adducta in citatis juribus, quam illuſtrat Lemaiſtre *l. 3. de monachis, c. 9.* ſed poſtquam monachi ſacris ordinibus cœperunt initiari, in graduque ſacro miniſtrare, etiam presbyteris permiſſum fuit vitam monaſticam profiteri, *c. un. 19. q. 1.* cum aliis congeſtis ab Antonio Auguſtino *l. 9. in epit. tit.* 30. Unde D. Benedictus *c. 65. ſuæ regulæ* ita cavit: ,, Si quis de ordine ſacerdotum in monaſterio ſe ſuſcipi rogaverit, non ei citius aſſentiatur; tamen ſi omnino perſtiterit in hac petitione, ſciat ſe omnem regulæ diſciplinam ſervaturum, nec aliquid ei relaxabitur, ut ſit, ſicut ſcriptum eſt; Amice ad quid veniſti?,, Colligimus hinc primo, ſancti Benedicti ævo ſacerdotes & clericos, quamvis monachis ipſis excellentiori eſſent in Eccleſiæ gradu, pœnitentiæ tamen, aut perfectioris vitæ deſiderio ad monaſteriam convolare ſolitos. Quod quidem licere manifeſtum eſt ex Concilio Toletano 4. *can.* 49. ibi: ,, Clericis, qui monachorum propoſitum appetunt (quia meliorem vitam ſequi cupiunt) liberos ab Epiſcopis in monaſteriis largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.,, Item ſtatuitur in Concilio Auguſtano *can.* 7. quæ Concilia cujuſvis gradus clericos uſque ad ipſos ſacerdotes comprehendunt. In MS. exemplari monaſterii S. Hadriani Gerardi in monte Lemma, *c.* 60. ſic exprimitur: *De Epiſcopis, qui in monaſterio habitare voluerint.* Quod probat Rupertu Tuitienſis *in regula Sancti Benedicti, l. 1. c. 7.* Ne vero abſonam credas epigraphen, audi Petrum Venerabilem *l. 2. ep.* 11. ibi: ,, Solebant clerici diverſorum ordinum, canonici diverſarum profeſſionum, & ipſa Eccleſiæ cacumina, Epiſcopi dico, Pontificalem dignitatem pro abjecta monachorum utilitate commutare, & de ſummis Eccleſiaſticorum honorum gradibus ad humilem ſe hujus propoſiti ordinem inclinare.,, Vide autem apud Arnoldum Vvion *de lign. vit. l. 2. c.* 58. elenchum Epiſcoporum, qui abdicato Epiſcopatu ordinem monaſticum ingreſſi ſunt: alterumque ſimilem editum a Renato Chopino *monaſt. lib. 2. tit. 1. n.* 1. Secundo conſideranda proprietas verborum Sancti Benedicti: *Si quis de ordine Sacerdotum in monaſterio ſe ſuſcipi rogavit.* Non autem de omnibus promiſcue loquebatur; *Noviter quis veniens ad converſionem*, ait *in c.* 58. Cenſentur enim clerici a ſæculo converſi, cum clericatum ſuſcipiunt. Sic in Cabilonenſi Concilio prohibetur *can.* 5. ne ſæculares, qui nondum ſunt ad clericatum converſi, res parochiarum debeant habere commiſſas. Et in Concilio Arel. 2. *can.* 2. decernitur, ne Pontifices Presbyterii, vel Diaconatus honorem conferre præſumant laicis, niſi anno integro fuerit ab eis præmiſſa converſio. Proſequitur docte Hæphtenus *l. 4. diſq. monaſt. tract. 2. diſquiſ.* 4.

CA-

BIBLIOTECA CENTRAL

U.A.N.L.

C A P U T IV.

Ex Concilio a Aurelian.

b VIdua ſi ſponte c velamen, quamvis non ſanctum, d ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas e oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, ſanctimonialem habitum ulterius habere debet, licet f ſacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen ſibi impoſuiſſe, ut iterum poſſet deponere.

N O T Æ.

1 a AUrelian.) Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 3. in hac ſexta legitur, *Arelat.* ſed in nullo ex Conciliis Arelatenſibus, ſeu Aurelianenſibus reperiuntur verba in præſenti tranſcripta, ut jam notavit Ant. Aug. *ad 1. collect. hic* licet ſimilem ſententiam *ex can.* 3. *Conc. Aurel.* 1, referant Burchardus *l.* 8. *Decreti*, *c.* 35. Carnot. *p.* 7. *c.* 54. & Gratian. *in c.* 16. 27. *q.* 1. Reperitur autem textus hic *in Conc. Mog. c.* 6. in illis verbis: „ Viduas autem velare Pontificum nullus attentet, prout conſtitutum eſt in Decretis Gelaſii, cap. 13. quod nec auctoritas divina, nec canonum forma præſtitit. Quæ ſi propria fuerit voluntate continentiam profeſſa, ut in ejuſdem Gelaſii capitulo legitur, ejus intentio pro ſe reddat rationem Deo, quia ſicut ſecundum Apoſtolum, ſi ſe continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur: ſic ſecum habita deliberatione, promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Nos autem auctoritate Patrum ſuffulti in hoc ſacro conventu ſancimus, & libere judicamus, ſi ſponte velamen, quamvis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, ſanctimonialem habitum ulterius habere debere, licet ſacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen ſibi impoſuiſſe, ut iterum poſſet deponere. „ Ex quo citant textum hunc Burchardus *l.* 8. *Decreti*, *c.* 36. Carnot. *p.* 7. *Decreti*, *c.* 54. Gratianus *in c.* 8. 27. *q.* 1. & ea verba referuntur *in can.* 25. *Conc. Tribur.* & præſens canon etiam reperitur *in Conc. Vuormat. can.* 21. ibi: „ Vidua quidem, quæ ſacrum capiti velamen impoſuerit, & inter ceteras velatas feminas in Eccleſia oraverit, & oblationem cum illis obtulerit, ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere ſpondens, nunquam religionis deponere velamen, a religionis obſervantia diſcedere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, & ad id, quod ſpoponderat, revocari non poteſt, a liminibus ſanctæ Eccl. ſegregetur, donec ad emendationis remedia confugiat.

2 b *Vidua.*) Proprie illa dicitur vidua, quæ maritum habuit, & illum amiſit, *l. malum* 242. *§. vidua*, *ff. de V. S. c. vidua*, 34. *d.* quaſi vidua id eſt ſine duobus; cum particula *ve*, denotet privationem, ut docent Briſſonius, Calvinus & alii Lexicographi, verbo *Vidua*, Gedeus, Fornerius & Gentilis *in d. §. vidua*, Joannes Baptiſta *in adnot. poſter. c.* 54. Aliquando ſumitur pro ea, quæ virum nunquam habuit, juxta illud Ovidii:

Ipſa domo vidua votis operoſa pudicis
Torqueat in fata, ne vir ab hoſte cadam.

Notavit Alciatus *in d. §. vidua*. Sed cum verba debeant accipi juxta materiam, de qua agitur, *l. Labeo*, *ff. de ſupellect. legat. l. ut Alphenus* 87. *ff. de V. S.* ideo in præſenti textu, & aliis, ubi de levandis viduis agitur, vidua accipitur pro qualibet muliere non virgine, etſi per vim pudicitiæ florem amiſerit, ut patet *ex c. illa autem* 33. *q.* 5. *c.* 1. 15. *q. ult.* quia licet omne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuerit corruptione carnis per vim oppreſſæ mens invita non pollui; tamen quia non facile Eccleſiæ, quæ de interioribus non judicat, conſtare potuit, exteriuſque manifeſte apparuit corruptam fuiſſe; ideo illa virginibus non comparatur. Iſtarum viduarum duo genera olim fuerunt; aliæ erant ſæculares, quæ laicali in veſte incedebant; aliæ continentes, & ſub religioſo habitu degentes, dictæ ſanctimoniales. Concil. Tol. 4. *can.* 55. relatum *in c. duo ſunt*, 27. *q.* 1. hæ ſunt viduæ, quas D. Cyprianus *l.* 1. *ad Quirinum*, vocat probatas. Tertul. *l.* 1. *ad uxorem*, *c.* 4. ſubſignatas, voto firmatas, Deo dicatas, obligataſque ad viduitatis perſeverantiam, caſtitatis propoſitum ex inſtituto, & profeſſo ſectatas. Quod vitæ inſtitutum in viduis jam in lege veteri uſitatum fuiſſe, probant Cedrenus, & Gregorius Nyſſenus relati a Caniſio *de B. Maria*, *c.* 12. Mendoza *q.* 2. *poſitiva*. Viduæ autem primis Eccleſiæ ſæculis continentiæ ſtatum profitebantur, & in gradum vidualem cooptabantur, ut legitur apud D. Clementem *l.* 8. *conſtit. c.* 15. ibi: „ Vidua non ordinatur, ſed cooptatur in gradum vidualem. „ Pluribus Conciliorum canonibus illuſtrat Ambian. *ad Tertul. de velandis virginibus*, *c.* 9. *obſ. ult.* Dicebantur tamen cooptari in gradum vidualem, quæ religioſam vitam profitebantur ſolemniter, ut diſtinguerentur ab illis, quæ propriis in domibus degebant, quæ alebantur ex Eccleſiæ redditibus. Ambian. *ubi ſup. obſ.* 4. Nonnulla autem in viduis eligendis deſiderabantur. Primo ætas provecta, juvenes enim non cooptabantur, propter incontinentiæ ſuſpicionem. Conc. Turon. *can.* 17. Clemens Romanus *l.* 3. *c.* 1. Tertul. *l.* 1. *ad uxorem*, ibi: „ Vidua habet aliquid operoſius, quia facile eſt, non appetere quod neſcias, & averſari quod deſideraveris nunquam. “ Unde viduas ſexagenarias ordinandas eſſe jubet D. Baſilius *ad Amphilochium c.* 42. ibi: „ Vidua ſexaginta annorum nata, ſi rurſus cum viro habitare voluerit, boni communione non dignabitur, donec ab impuritatis perturbatione ceſſaverit: ſed ſi ante ſexaginta annos eam in numerum retulerimus, noſtra eſt, non mulieris culpa, „ Idem ſtatuitur in Concil. Mogunt. *can.* 26. Illuſtrat Narbona *de ætate*, *anno* 70. *q.* 9. Nec ſtatim a viri morte eligebantur, ſed elapſo certo tempore. D. Clemens *l.* 8. *conſtit. c.* 25. Unde legibus Longob. cautum fuit, ne intra annum luctus religioſam veſtem viduæ aſſumerent. Præterea non eligebantur ab Eccleſia, niſi vitæ, ac morum examine præmiſſo; quare D. Paulus ad Timoth. ſcribit, ut vidua eligatur non minor ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſequuta eſt: faciunt B. Clemens *l.* 3. *conſtit. c.* 3. Concilium Carthag. 3. *can.* 103. His peractis tempore cooptationis viduæ velum converſionis, quamvis non ſacrum, propria manu de altari ſumebant, *c. vidua*, *c. viduas*, 27. *q.* 1. ſicque velatæ in Diaconiſſas eligebantur, *can.* 19. *Conc. Nicæn.* Et primis Eccleſiæ ſæculis tantum viduas in Diaconiſſas initiari, prodit Tertullianus *de velandis virgin.* & obſervat Albaſpineus *in notis ad dictum canonem* 19. Varia erant iſtarum viduarum munia. Primum, inter feminas, tam catechumenas, quam baptizatas converſari. Divus Clemens *l.* 2. *conſtit. c.* 7. Secundo januis templi patentibus tantum feminis præeſſe. Tertium, effundere oleum ſuper catechumenas, ne a Diaconis viderentur. Denique presbyteris baptizantibus miniſtrare, ut probat Vaſquez 3. *p. diſp.* 245. *c.* 3. Jul. Lavorus *lucubr. tit. de elect. c.* 24. Cæſar *de Eccleſ. hier. cap.* 9. *§.* 3. Barboſa *de jure Eccl. l.* 1. *c.* 36. & tandem nuptiis fidelium aſſenſum præſtare. Unde intelligendus venit Tertullianus *de monogamia c.* 11. ubi cum referret, quomodo celebraretur matrimonium in Domino, ait: „ Id matrimonium non licet habere ab Epiſcopo monogamo, a presbyteris, & Diaconis ejuſdem ſacramenti, a viduis, quarum ſectam in te recuſaſti. “ Ubi difficile viſum eſt illud petere maritum a vidua. Sed ex ſupra traditis de viduarum muniis exponendum eſt: olim enim cum quis volebat matrimonium contrahere, non prius uxorem ducebat, quam Eccleſiam, ideſt Epiſcopum, ſacerdotes, & viduas conſuluiſſet, eiſque conditiones futuri conjugii, ſtatum, religionem, ac patriam expoſuiſſet: nam fideles omne ſtudium, ac diligentiam adhibebant, ne connubio Judæi, ac Gentilis pollerentur, ut pro ipſius loci interpretatione docuerunt Albaſpin. *l.* 1. *obſerv. c.* 24. Ambianas *de monogam. c.* 11. *obſ.* 1.

c *Velamen.*) *Velum converſationis*, legitur in hac ſexta compilatione, ſed mendoſe; nam quamvis apud D. Gregorium converſatio ſumatur pro vita religioſa, tamen ut plurimum ea vox non niſi addito verbo, *ſancta*, videlicet, aut *ſacra*, eam habet notionem; quare rectius in Conciliis ſupra relatis legitur *velum converſionis*; converſio autem, ut patet ex toto *tit. de converſ. conjug.* abſolute, & ſimpliciter tribuitur illis, qui ſolutio per viduitatem, aut ultro diſſociato conjugio quoad debitum renuntiante ſæculo. Illud tamen perdifficile eſt; quod in præſenti canone ſupponitur, videlicet viduam velari poſſe; cum pluribus Eccleſiæ canonibus cautum ſit, viduas velandas non eſſe, *capite de votis*, *§. vivis*, 20. *qu.* 1. *c. viduas*, *c. omnes*, 27. *q.* 1. Concil. Carthag. 4. *can.* 12. Arauſic. *c.* 27. Tribur. *cap.* 15. Epaun. *cap.* 21. Turon. 2. *can.* 21. Turon. 3. *cap.* 23. cum aliis relatis a Creſpetio *verbo Monialis vidua*; probant late Germon. *lib.* 2. *de ſacror. immunit. capite* 10. Eſpenceus *lib.* 1. *de voto contin. cap.* 9. Baronius, *in Martyrol. die* 7. *Maji*, Barboſa, *lib.* 1. *de jure Eccleſ. c.* 44. *n.* 15. Cæſar *de Eccleſ. Hierarch. diſp.* 6. *§.* 3. Gibalinus *de clauſur. regul. diſquiſ.* 2. *c.* 2. *§.* 3. *conſect.* 2. *&* *diſq.* 3. *c.* 2. *§.* 8. Ambianas *ad Tertul. de monog. c.* 11. *obſerv.* 2. & *de veland. c.* 9. *obſerv.* 4. Hallierius *de ſacris elect.* 2. *p. ſect.* 4. *§.* 6. Feloaga *in capite* 1 [illegible] *his quæ vi, ratioc.* 5. *num.* 44. Pro cujus difficultatis ſolutio[illegible]ciendum eſt, quod inter alia, quæ a nuptiis carnalibus ad ſpiritualia conjugia uſus Eccleſiæ tranſtulit, quæ celebri laconiſmo perſtrinxit P. Sergol. *t.* 3. *in Cantica*, *veſtig.* 28. *ſect.* 1. *num.* 6. ritus ille acceptus eſt; ut quemadmodum novis nuptis flamen imponebatur, quo faciem velarent, ut late probant Pamelius, & Zerda, *ad Tertul. de velandis virgin.* Leo Pinel. *in diſcurſu de los velos*, *c.* 6. ita etiam feminis tempore profeſſionis, ſeu conſecrationis, in ſignum matrimonii celebrati cum Chriſto, quod explicat, & illuſtrat Theophilus *t.* 2. *ſect.* 5. *c.* 1. *fol.* 424. velum imponebatur, quod multiplex fuit pro perſonarum, & actuum varietate. Quinque refert Acunna *in c. placuit*, 77. *diſt.* & recenſet Barboſa *de jure Eccleſ. dicto c.* 44. *n.* 15. Franc. Maria Florentius *ad Martyrolog. die* 19. *Novemb. exercit.* 15. Primum erat probationis, quod dabatur novitiis ante promiſſionem. Secundum velum profeſſionis, quo fœminæ caſtitatem ſolemniter profitentes ornabantur, de quibus Baronius *anno* 57. Lantdmeter *l.* 1. *de veteri mon. c.* 11. Tertium erat velum conſecrationis, quod dabatur olim virginibus in ætate vigintiquinque annorum, *c. placuit*, 20. *q.* 1. Quod differt valde a velo profeſſionis; ſiquidem illud commune erat, tam viduis, quam virginibus hoc autem tantum virginibus dabatur. Suarez *de relig. t.* 4. *l.* 1. *de verit. relig. c.* 11. *n.* 15. Quartum erat velum prælationis, quod Abbatiſſis ſexageſimo ætatis anno dabatur, *c. juvencula*, 20. *q.* 1. licet illud etiam virginibus dari 3

poſſit, ut late probant plura de his velis, eorum forma, & ritibus in impoſitione eorum obſervatis congerentes Yepes *t.* 3. *chron. D. Benedicti*, *anno* 629. Tambur. *de jure Abbatiſſ. diſp.* 37. *q.* 1. Theophilus Raynaud. *in tr. de pil. c.* 7. *per tot.* Cellotius, *de hier. l.* 6. *c.* 11. Gothofr. *in l.* 12. *C. Theod. de ſcenis*, Dartis *ad Decret. in* 26. *q.* 1. Quibus ſuppoſitis præſens canon non eſt accipiendus de velo conſecrationis, de quo in canonibus proxime adductis; ſed de velo continentiæ, quod proprium erat viduarum, de quo accipiendi ſunt textus *in ca. ult.* 20. *q.* 1. *c. viduas* 8. *c. de viduis* 42. 27. *q.* 1. Conc. Epaun. ſub Gelaſio *can.* 21.

d *Sibi.*) Nam ſimiles viduæ ſibimet velum imponebant. Concil. Tribur. *can.* 24. obſervat Fileſac. *l.* 1. *ſelect. cap.* 10.

e *Oblationem Deo.*) Ideſt panem offerendum pro conſecratione Euchariſtiæ. Inter alia enim munia viduarum ſacrarum illud præcipuum erat, ut panem mundum, & ſtudioſe paratum offerrent ad conſecrandam Euchariſtiam ut poſt Gloſſam in præſenti docet D. Joan. Otalora *de irregul. ex penit. excurſu* 5. *n.* 2.

f *Sacramento.*) Ideſt juramento, ut expoſui *in c.* 1. *de feriis*. Hoc tamen juramentum fuiſſe ſuppletorium, ſupponit Barboſa *in collect. & ſelect. ad hunc textum*: ſed abſque ratione, cum in præſenti tantum agatur de vidua, quæ aſſertionem ſuam, videlicet velum accepiſſe eo animo ut deponere poſſet, juramento firmavit.

COMMENTARIUM.

6 *Concluſio traditur, & probatur.* EX præſenti canone ſequens communiter deducitur aſſertio: „ Novitia, quæ ſponte ſe ingerit actibus profeſſarum, exinde cenſetur profeſſa. “ Probant eam textus *in c. omnes*, *c. nec viduas*, 27. *q.* 1. *c. ad noſtram* 8. *c. ad Apoſtolicam* 16. *c. conſuluiſti*, *c. ſtatuimus*, *hoc tit. c.* 2. *de teſtam. c. is qui*, *c. conſtitutionem*, *hoc tit. in* 6. Clement. *eos*, *eod. tit.* Conc. Tol. 4. *can.* 56. Forojul ſub Hadriano, anno 791. celebratum, *can.* 11. „ Item placuit de fœminis cujuſcumque conditionis, puellis ſcilicet, vel viduis, quæ virginitatis, ſive continentiæ propoſitum ſpontanee pollicentes, Deo mancipatæ fuerint, & ob continentiæ ſignum nigram veſtem, quaſi religioſam, ſicut antiquus mos fuit in his regionibus, indultæ fuerint, licet non ſint a ſacerdote ſacratæ, in hoc tamen propoſito eas jugiter perſeverare mandamus. “ Illuſtrant ultra congeſtos in præſenti a Barboſa, & Garanna *in c.* 9. *hoc tit.* Lezana *t.* 4. *verbo Profeſſio*, *n.* 2. & 3. Barthol. de Vecchis *in praxi novit. diſp.* 14. *dub.* 7. Novarius *in lucerna Regul. verbo Profeſſio*, *n.* 24. Barboſa, *in ſumma conſt. Apoſtolic. verbo Profeſſio*, *§.* 2. Tondutus *reſol. canonic. l.* 1. *cap.* 14. *n.* 1. Iranzo, *de proteſt. conſider.* 55. Garcia, *in polit. regul. t.* 1. *tr.* 3. *difficul.* 4. *dub.* 2. Vivar. *de veteri monach. l.* 2. *c.* 6. *n.* 30. Tamburinus *de jure Abbatiſſ. diſp.* 6. *q.* 1. Chopinus, *l.* 1. *monaſt. tit.* 3. *n.* 6. P. Gregorius *l.* 3. *par. tit.* 2. *c.* 5. Baſſeus, *in floribus*, *verbo Religio* 4. *n.* 1. Girago, *de regim. regul. p.* 1. *dub.* 12. *n.* 75. Aravio, *tract.* 3. *quæſt.* 26. *mor. dub.* 8.

7 *Impugnatur tradita aſſert.* Sed pro dubitandi ratione in præſentem aſſertionem ita inſurgo: Profeſſio religioſa eſt quidam contractus onerosus ultro, citroque obligatorius, quo profeſſus ſe obligat ad ſerviendam religioni, ſecundum ejus regulam; & e contra religio ſe obligat ad retinendum eum, alendum, & tractandum juxta ſuum inſtitutum. D. Bernardus *de præcept. & diſpenſ. c.* 7. „ Regularis profeſſio, qua ſe junior ſponte ſubmittit Priori, æque obligat & Priorem, fiuntque duo per unius ſponſionem alterutri debitores, unus fidelis curæ, alter humilis obedientiæ. “ Unde profeſſionem pactum appellavit B. Ephrem *t.* 5. *ſerm. de compunct.* his verbis: „ Semel abrenunciaſti ſathanæ, & angelis: ejus pactus autem es Chriſto coram multis teſtibus, at vide cuinam pactus ſis, & ne parvipendas. Id porro noveris, quod angeli in hora illa voces tuas, & facta tua abrenunciationemque tuam deſcripſerint, & in cœlis uſque ad horribilem diem conſervant. “ Et *t.* 1. *ſerm.* 4. „ O monache noſce, atque conſidera, quæ pacta, quæque vota cum Deo feceris, conſtitueriſque. “ Baſilius *ep.* 1. „ Ne tranſgrediaris pacta a te inita cum Deo, quæ profeſſus es coram multis teſtibus. “ Hieronymus ad Demetriadem *ep.* 8. “ Nunc quia ſæculum reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu iniſti pactum cum adverſario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabole, & ſæculo tuo, pompæ tuæ, & operibus tuis; pactum cuſtodi, ne tradas te tortori. “ Concilium Illiber. *can.* 13. relatum *in c. virgines*, 27. *qu.* 1. Sanctus Fructuoſus *in c.* 18. *ſuæ regulæ*, jubet probatum novitium indui religionis veſtibus, & adnotari in pacto cum fratribus, ut vivat inter monachos probatus, & ipſe monachus. Adnotari autem in pacto, eſt profeſſionem monaſticam facere, & poſtea ſubſcribere, ut patet ex ipſo pacto regulæ S. Fructuoſi ſubjuncto, cui ex ordine ſubſcribebant omnes, qui ad religionem admittebantur; nam ad pacti calcem ita ſubjicitur: „ Hæc ſunt nomina, qui manu ſua unuſquiſque ſubſcriptionem, vel ſignum in hoc pacto fecit, ideſt ille, vel illa. “ Joannes quoque Damaſcenus *c.* 22. *in vita Barlaam*, *& Joſaphat*, monaſticam profeſſionem pactum vocat: inducit enim monachum ita loquentem: „ Ne diaboli impetus inſtituti noſtri conſtantiam inflectat, aliterque nobis, quam pactis cum Deo a nobis initis conſentaneum eſt, aut ſentire, aut facere perſuadeat. “ Probat Sanchez *l.* 6. *ſummæ*, *c.* 9. *n.* 7. Hinc ſequitur, quod ſicut aliæ reciprocæ obligationes nequeunt ex unius conſenſu conſiſtere, ſed duabus perſonis indigent habentibus poteſtatem ſeipſas, vel alias obligandi *leg. in omnibus*, *ff. de O. & A. l. ſi ſicut*, *C. eod. tit.* ita ad valorem profeſſionis requiritur, ut non ſolum eam emittens ſe obliget, verum etiam ut religio per ſuum Prælatum præſtet aſſenſum. Leſſius, *l.* 2. *de juſtitia*, *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 91. Girago, *de regim. regul. p.* 1. *c.* 4. *n.* 29. ſed in tacita profeſſione non adeſt perſona ex parte religionis, quæ acceptare poſſit ipſam profeſſionem; ergo ex ejus defectu profeſſio nulla eſt. Augetur primo, nam profeſſio in ſcriptis facienda eſt. D. Benedictus *in ſua regula*, *c.* 58. ibi: „ Quam petitionem manu ſua ſcribat, aut certe ſi non ſcit litteras; alter ab eo rogatus ſcribat, & ille novitius ſignum faciat, & manu ſua eam ſuper altare ponat. “ D. Iſidorus *in regul. monach. c.* 4. ibi: „ Omnis converſus non eſt recipiendus in monaſterio, niſi prius ipſe ſcripto ſe ſpondeat permanſurum: “ Concil. Tolet. 10. *can.* 5. ibi: „ Omnes fœminæ venientes ad ſacram religionem, pallio capita ſua contegant, conſcriptam, roboratamque profeſſionem faciant: poſt quam ſcripturam non ſinuntur relabi ad prævaricationis audaciam. “ Et *in can.* 4. ibi: „ Vidua, quæ ſanctæ religionis propoſitum obtinere voluerit, ſacerdoti, vel miniſterio, ad quem aut ipſa venerit, aut quem ad ſe venire contigerit, ſcriptis profeſſionem faciat; a ſe aut ſigno, aut ſubſcriptione notatam, continentem ſe religionis propoſitum velle, & hoc perenniter inviolate ſervare. “ Cujus ſcripturæ rationes quatuor aſſignant PP. Primam B. Iſidorus *c.* 4. *Regulæ*, his verbis: „ Sicut hi, qui ad ſæcularem promoventur militiam, in religionem non tranſeunt, niſi ante in tabulis conferantur: ita & ii, qui in ſpiritualibus caſtris cœleſti militiæ ſunt ſignandi, niſi prius profeſſionem verbis, aut ſcriptis profiteantur, in numerum, ſocietatemque ſervorum Chriſti tranſire non poſſunt. “ Secundam petunt ex proxime adductis, videlicet quia cum profeſſio ſit contractus, ad ejus robur, & probationem ſcriptura deſideratur, juxta textum *in c. legum* 2. *q.* 1. Tertiam rationem præbet ipſe ſanctus Benedictus, ut ſi aliquando ſuadente diabolo conſenſerit, ut egrediatur de monaſterio, profeſſionis ſchedula in monaſterio aſſervata, convinci poſſit. Quam etiam agnoverant PP. dicti Concilii Tol. 10. relati *in d. c. omnis* 20. *q.* 1. Quartam addit Smaragdus *in ſua regula*, ut e monaſterio ejectus, ſi poſtliminio reverti voluerit, ex chirographo profeſſio facta comprobari poſſit; igitur nulla tacita profeſſio admitti poteſt. Augetur ſecundo, nam ſi tacita profeſſio valida eſſet, haberet omnes effectus expreſſæ profeſſionis, ſed non habet, ſiquidem tacite profeſſus, in Prælatum regularem eligi non poteſt, *c. nullus* 28. *de elect. l.* 6. *Clement.* 1. *§. ceterum*, *de ſtatu monach.* Garcia, *d. dub.* 2. Chopinus *dicto titulo* 3. igitur quia tacita profeſſio non habetur pro vera profeſſione. Fulcitur hæc dubitandi ratio ex eo; nam licet profeſſio tacita a jure præſumatur ex actibus ſtatim referendis; tamen cum novitius eos peragens non habet animum profitendi, atque id expreſſe proteſtatur, nulla tacita profeſſio inducitur. Gloſſa, *verbo Per annum*, *in c. ex parte*, *hoc tit.* Iranzo, *de proteſtatione*, *conſid.* 55. ſed in præſenti caſu vidua juramento affirmavit per veli delationem animum profitendi non habuiſſe, igitur cogi non debebat in ſtatu profeſſarum perſiſtere.

Qua dubitandi ratione ita fulcita non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cujus expoſitione ſciendum eſt, profeſſionem 8 *Profeſſio regularis duplex.*
regularem dupliciter emitti poſſe, expreſſe videlicet, & tacite. Expreſſe, cum Prælatus, ſeu miniſter Eccleſiæ legitima poteſtate præditus aſſiſtit, & verbis, vel externis nutibus vota profitentis acceptat, & vovens vota ſua voce, vel ſcripto, aut nutu ſufficienti nuncupat, cujus formam, & ſolemnitatem ex veteribus PP. refert, & illuſtrat Hæphtenus *l.* 4. *diſq. monaſt. tra.* 5. *per tot.* Tacite autem profeſſio duplici modo emittitur. Primo per delationem habitus profeſſorum; ſecundo per exercitium actus proprii profeſſorum; per hæc enim conjunctim, ſeu ſeparatim tacita profeſſio inducitur, ut cum quis aſſumit habitum profeſſorum, & inter eos verſatur animo perpetuo ſervandi vitam religioſam, *c. ad noſtram*, *hoc tit. c. conſtitutionem*, *eod. tit. l.* 6. vel cum quis exercet actus proprios profeſſorum. Quatuor tamen conditiones deſiderantur, ut tacita profeſſio inducatur. Prima, quod novitius deferens habitum, ſuſceperit illum coram Prælato, ſeu ſuperiore, & omnibus aliis ſimul. Menochius *de præſumpt. l.* 6. *præſumpt.* 8. *n.* 8. *n.* 9. Tiberius Decianus *l.* 3. *conſ.* 18. *n.* 11. Gratianus *diſcept. c.* 140. *n.* 37. Barboſa *l.* 1. *juris Eccleſ. c.* 42. *n.* 55. quare ſi quis per ſe ſumeret habitum profeſſorum, nunquam induceretur tacita profeſſio; Gratian. *ubi ſupra*, Barthol. de Vecchis *in praxi novit. diſp.* 13. *dub.* 8. Secunda, ut habitus deferatur in ipſo monaſterio; ſi quis enim deferret habitum extra monaſterium, etiam per longum tempus, non induceretur tacita profeſſio. Innocentius, Felinus, & alii, quos refert, & ſequitur Menoch. *ubi ſup. n.* 15. Tertia, ut hi actus per quos inducitur tacita profeſſio, fiant, non ſolum ſponte, ſed ſcienter; ita ut novitius non ignoret eos ad ſolos profeſſos ſpectare. Giragus *d. p.* 1. *de regim. dub.* 12. *n.* 37. Addunt fere omnes Doctores ſupra laudati, utentem his actibus non debere etiam ignorare per illos tacitam profeſſionem induci. Quarto oportet utentem his actibus habere animum emittendi profeſſionem, nam ſi negative ſe habeat, defectu animi, nunquam profeſſus judicatur. Navarrus *in comment.* 4. *ad hunc tit. n.* 70. quem ſequitur Barboſa *ubi ſupra*: nec Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de regul. c.* 15. & 16. aliquid innovavit circa hanc profeſſionem tacitam: & ita tanquam canon omiſſus permanet ſub diſpoſitione juris antiqui: in eo tantum illum correxit, ut non inducatur tacita profeſſio, niſi expleto novitiatus anno, & adimpletis ſexdecim annis ætatis profitentis. Azor, *p.* 1. *inſt. l.* 12. *c.* 4. *q.* 6. Gratianus, *t.* 4. *diſcept. c.* 160. Tamburin. *de jure Abbatiſſ. diſp.* 6. *quæſit.* 2.

His præjactis apparet jam ratio præſentis textus; nam cum vidua non ſolum velum accepiſſet, quod erat proprium pro- 9 *Traditur ratio decidendi.*
feſſarum, juxta ſupra tradita, verum ſe immiſcuiſſet actibus profeſſarum, ut erat panem offerre ad ſacrificium Miſſæ; tacite

BIBLIOTECA CENTRAL
U.A.N.L.

cite profeſſa præſumitur, *c. quod interrogaſti*, 27. *diſt.* D. Thomas *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 2. voluntas enim non minus exprimitur verbis, quam factis: unde ſicut hæreditas adiri poteſt verbis expreſſis, ac ſolemnibus; ita etiam factis, videlicet ſi ingerat ſe hæres actibus, qui ab alio quam hæredi geri nequeunt, *l. pro hærede* 2. *cum ſeq. leg. fuit* 24. *lege Julianus* 42. *l. Antiſtius* 61. *l. ſi quis* 73. *l. duo* 77. *l. Pannonius* 83. *§. ult. l.* 87. *ff. de acquir. hæred.* Unde cum oblationes Deo facere tantum profeſſæ poſſint, novitia quæ ſe ingerit ſimili actui, cenſetur rite profeſſa, nec ſtatum regularem amplius deſerere valet. De velis virginum, & viduarum agit Maria Florent. *in Martyrol. die* 19. *Novemb. exercit.* 15.

10 Diſſolvitur ratio dubitandi. Nec obſtat dubitandi ratio ſupra adducta, cui licet aliqui ſatisfaciant aſſerendo Deum præſentem eſſe, cui votum ſit, ipſumque acceptare votum; verius tamen eſt, quod Deus non per ſeipſum immediate, & palam eccleſiaſtica munia gerit, ſed quod ſicut in omni perficiendorum ſacrorum rituum actu voluit fieri, ut in Eccleſia viſibili miniſtri intereſſent viſibiles; ita etiam in profeſſione monaſtica miniſtrum viſibilem, & mortalem intereſſe conſtituit, qui profeſſionem monachi acceptans cogere poſſit eum, ſi aliquando reſilire voluerit, ut promiſſis ſtet, & vota adimpleat. Quare dicendum eſt, quod cum ſemper in Eccleſia profeſſio tacita in uſu fuiſſet, ut ſupra relatis canonibus liquido conſtat, eiſdem viribus, ac expreſſa pollens: conſequens eſt, ut in ea tacite, & præſumptive reperiantur omnia, quæ expreſſam & ſolemnem reddunt: ergo ſicut vota præſumpta dumtaxat in ea reperiuntur, & traditio ipſo effectu demonſtrata; ita & perſona acceptantis non eſt expreſſe quærenda in ea, ſed ſub eodem involucro, & certa præſumptione, ut docuit Vivar. *l.* 2. *de veteri mon. c.* 6. *n.* 32. Nec obſtat primum augmentum ipſius difficultatis: nam licet novo jure cautum ſit, ne tacite profeſſus in Prælatum eligi valeat, propter dubia, quæ exinde oriri poſſunt, *dicto cap. nullus, c. indemnitatibus, de elect. lib.* 6. tamen jure antiquo etiam tacite profeſſus in Prælatum eligi valebat, cum quoad omnia commoda, & incommoda ut profeſſus haberetur, *c.* 2. ubi notavi, *de teſtam.* Nec obſtat aliud augmentum ipſius dubitandi rationis; nam quod in eo expendebamus; procedit facta proteſtatione ante, vel in ipſa profeſſione; tunc enim profeſſio ſequuta, ſive expreſſa, ſive tacita, nulla eſt. Iranzo *dicta conſider.* 55. at in præſenti caſu vidua nulla facta proteſtatione velum ſibi impoſuit, & cum ceteris profeſſis oblationem in Eccleſia fecit; unde licet poſtea ſacramento firmare vellet, ſe eo animo velum aſſumpſiſſe, ut deponere poſſet, non auditur contra profeſſionem tacite factam.

Sed ſupra traditis obſtat textus, *in c. ad noſtram, hoc tit.* ubi ut ille, qui detulit habitum profeſſorum cenſeatur profeſſus, deſideratur perſeverantia per triennium in delatione ipſius habitus: ergo quia per ipſam delationem habitus profeſſorum non inducitur tacita profeſſio, niſi accedente temporis lapſu. Pro cujus textus ſolutione diſcrimen eſt conſtituendum inter eum caſum, in quo novitius poſt tempus probationis ingerit ſe actibus profeſſorum, aut eorum habitum detulit: & inter eum caſum, in quo quis novitius non fuerat, ſed in laicali habitu degens, ſuſcepit habitum Profeſſorum. Primo caſu non requiritur temporis lapſus, quia ex eo actu induendi habitum profeſſorum inducitur tacita profeſſio, ſecundo vero caſu requiritur perſeverantia per triennium. Unde cum *in dicto c. ad noſtram*, qui deferebat habitum profeſſorum non eſſet prius in novitium receptus; ideo deſideratur perſeverantia per triennium, ut docuerunt Sanchez *l.* 5. *ſumma, c.* 3. *n.* 24. Vivar. *de veteri monac. l.* 2. *c.* 6. *n.* 30. 11 Exponitur c. ad noſtram, hoc tit.

C A P U T V.

Gregorius a *Anthemio Subdiacono*.

b JOannes frater, & Coepiſcopus noſter directo per Juſtum clericum ſuum capitulari, inter alia plura hoc nobis noſcitur intimaſſe, alienos monachos monaſteriorum in Surrentina diœceſi poſitorum; de monaſterio in monaſterium, prout eis libuerit, tranſmigrare, & a proprii Abbatis regula deſiderio rei ſæcularis abſcedere: ſed & quod non licere notum eſt, peculiaritati eorum ſingulos ſtudere. *c* Si quos autem qualibet occaſione a clericatu in monachicam converſionem venire contigerit, non liceat eis ad eandem, vel aliam Eccleſiam, quarum pridem milites fuerant, ſua voluntate denuo remeare, niſi talis vitæ monachus fuerit, ut Epiſcopus cui ante militaverat, ſacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari. Propterea experientiæ tuæ præſenti juſſione mandamus, ut nec monacho ulterius de monaſterio in monaſterium liceat migrare, nec eorum aliquem *d* peculiare quicquam habere permittas. Sed ſi quilibet hoc præſumpſerit, in monaſterio, in quo ab initio converſatus eſt, & ſub Abbatis ſui regula, de qua fugerat, cum competenti coercitione reddatur, ne ſi tantam iniquitatem fluxam, inemendatamque dimittimus, percuntium animæ & Præpoſitorum anima requirantur. *e* Et quia aliquos monachorum uſque ad tantum nefas proſiliiſſe cognovimus, ut uxores publice ſortiantur: eos omni habita vigilantia requiras, & digna coercitione in monaſteriis Abbatum, quorum monachi fuerint, retranſmittas. Sed & de clericis ad monachatum venientibus, ſicut ſupra diximus, peragere non omittas. Ita enim Dei placabis oculos & impletæ mercedis particeps invenieris.

N O T Æ.

1 a ANthemio.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 7. & apud Ivonem *p.* 7. *Decreti, c.* 122. reperiturque textus hic prout in præſenti tranſcribitur, in regeſtro D. Gregorii, *l.* 1. *indict.* 9. *ep.* 40. & ejus partes referuntur a Gratiano *in c. ſi quos* 32. 16. *qu.* 1. & *in c. & quia* 37. *q.* 1. de D. Gregorio nonnulla notavi *in c.* 2. *de conſtit. c.* 1. *de tranſ.*

b *Joannes.*) Epiſcopus videlicet Surrentinus, de cujus diœceſi egi *in c.* 1. & 2. *de relig. dom.*

c *Si quos autem.*) Verba quæ ſequuntur, extant *in c. ſi quos* 32. 16. *q.* 1. & ea expoſui *in c.* 7. *de ætate & qual.*

d *Peculiare.*) Hanc partem exponemus *in c. cum inter, de ſtatu monach.*

e *Et quia.*) Hæc verba referuntur *in d. c. & quia* 37. *q.* 1. & explicavimus *in c.* 2. *qui clerici vel vov.*

COMMENTARIUM.

2 TExtum hunc communiter accipiunt repetentes, & Barboſa *l.* 1. *juris Eccl. c.* 42. *n.* 42. Sanchez *l.* 6. *ſummæ, c.* 7. de monacho ſe transferente ad aliam Religionem, quod ei inconſulto Prælato facere non licet, ut dicemus infra *in c. licet:* ſed, ni fallor, D. Gregorius in præſenti non prohibet hujuſmodi tranſitum, ſed potius monaſterium proprium deſerere, & ad alium ipſius Ordinis migrare ſub diverſo Prælato; quod prioribus Eccleſiæ ſæculis valde illicitum judicabatur, quia monachus ſub eo Abbate, & in ipſo monaſterio, ubi ſtabilitatem promiſerat, perpetuo manere debebat, niſi cum litteris commendatitiis proprii Abbatis ad aliud monaſterium ipſius Ordinis mitteretur, Conc. Anglic. 1. referente Beda *l.* 4. *hiſt. Angl. c.* 5. ibi: „ Ut monachi non migrent de loco ad locum, hoc eſt de monaſterio ad monaſterium, niſi per dimiſſionem proprii Abbatis; ſed in ea permaneant obedientia, quam tempore ſuæ converſionis promiſerunt. “ Conc. Bitur. *can.* 23. apud Synodum Lemovic. *action.* 2. „ Canonici, & monachi de monaſteriis ſuis, ubi prius titulati ſunt, niſi cauſa rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel Ordinem melius obſervandi, ad aliud monaſterium non tranſeant propter adipiſcendum aliquod miniſterium vel honorem, vel occupationem terrenam, abſque conſenſu Epiſcopi ſui, vel Abbatis. „ Nicæn. 2. *can.* 22. „ Monachus, vel ſanctimonialis non relinquat ſuam habitationem, & diſcedat ad aliam: ſi autem id contigerit, ipſum ut hoſpitem recipi eſt neceſſarium, non tamen ſine voluntate Præpoſiti ſui recipiatur. “ Synod. 7. *can.* 21. „ Non oportet monachum, vel monialem proprium relinquere monaſterium, & ad aliud ſe conferre. “ Sed cum recipi ſine licentia novi Abbatis non poſſit, hinc in regulis PP. cautum reperitur, ut monachum, niſi Abbatis ſui aut permiſſu, aut voluntate ad alterum monaſterium commigrantem nullus Abbas aut ſuſcipere, aut retinere præſumat, *c.* 14. *reg. D. Benedicti*, quæ totidem verba ſunt in Concilio Agathenſi relato a Gratiano *in c. monachum* 20. *q.* 4. qui tranſitus adeo accurate olim damnabatur, tum ob rixas, contentiones, & jurgia, quæ inde oriebantur, ut exprimitur in regula Serapionis Macharii *c.* 13. „ Nec tacendum eſt, qualiter inter monaſteria pacem firmam obtineant: non licebit de alio monaſterio ſine voluntate Patris fratres recipere. Quod ſi precatus fuerit ab eo qui præeſt, ut in alio monaſterio ingrediatur, commendatur ab eo qui præeſt, ubi eſſe deſiderat, & ſic ſuſcipiatur. “ Clarius eandem cauſam explicat Ferreolus, *c.* 6. „ Hinc enim, *ait*, plerumque non tantum inter Abbates, ſed etiam inter monaſteria lites inſanabiles oriuntur, dum unus nititur defendere quem recipit, alter revocare quem perdidit; & ad extremum niſi reddatur illi petitori petitus, & iſti reſtauratio recipi placaverit injuriam acceptam, fit ut non ſecundum Apoſtolum vincant in bono malum, ſed utrimque mali vincantur uno malo. “ Tum quia monachi ſtabilitatem tempore profeſſionis emittebant, ita ut e monaſterio non exirent. Divus Benedictus *in c.* 58. *ſuæ regulæ*, ibi: „ Suſcipiatur in congregatione, ſciens lege regulæ conſtitutum, quod ex illa die non liceat e monaſterio egredi, nec collum excutere de ſub jugo regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit recuſare, aut ſuſcipere. “ Quibus verbis ſtabilitatis votum quaſi explicavit; nam mox ſubjungit: „ Suſcipiendus autem in oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſua, de qua ſcilicet immediate jam egerat, niſi ob majus bonum ſpirituale de licentia Prælati tranſiret. “ D. Bernardus *ep.* 7. ibi: „ Sed quæris forſitan, inquiens mihi: Quid ergo tu de ſtabilitate tua facis, quam apud Ciſtercium firmaſti, & nunc alibi habitas? Ad quod reſpondeo: Ego quidem Ciſtercienſis monachus ibidem profeſſus, ab Abbate meo, ubi nunc habito, miſſus ſum; ſed miſſus in pace, miſſus juxta conſuetudinem, & communem inſtitutionem. “ Probant, & illuſtrant Benedict. Hæphtenus *l.* 4. *diſq. monaſt. tractatu* 6. *diſq.* 4. *per tot.* Menard. *in notis ad concordant. regul. fol.* 1008. Unde D. Gregorius in præſenti textu juxta diſciplinam monaſticam illius ſæculi prohibuit monachis ob lucrum temporale in aliud monaſterium, ejuſdem videlicet religionis, tranſire. Agere vero D. Gregorium de monacho tranſeunte propria auctoritate ad aliud monaſterium ipſius religionis, evincitur ex eo, quia tempore D. Gregorii tantum erant in diœceſi Surrentina monaſteria ordinis D. Benedicti, ut refert Tamburinus *in ſerie Abbat. verbo Surrentina*: ſed Gregorius in præſenti increpat monachos commorantes in diœceſi Surrentina, & ſe transferentes ad aliud monaſterium; igitur de monacho tranſeunte ad monaſterium ejuſdem Ordinis accipiendus eſt. Accedit, nam ſi Sanctus Doctor ageret de monacho tranſeunte ad monaſterium alterius religionis, diſtingueret an ad ſtrictiorem, vel laxiorem vitam cum Epiſcopi, vel Abbatis licentia tranſiret; ſed tantum affirmat Sanctus, eum monachum ut fugitivum retrahendum eſſe & reſtituendum priori Abbati: igitur quia agitur de monacho tranſeunte ad aliud monaſterium ipſius Ordinis.

C A P U T VI.

Idem a *Eidem*.

SIcut regiminis locum Deo, ut ipſi placuit, diſponente ſuſcepimus; ita nos oportet de commiſſis nobis animabus eſſe ſolicitos. Comperimus autem in Inſula Orphiaria, in qua ſitum B. Petri Apoſtolorum Principis *b* Oratorium eſſe dignoſcitur, multos virorum cum mulieribus ſuis diverſum patrimonium, illuc pro neceſſitate feritatis barbaricæ refugiſſe: quod importunum indicavimus, ut dum alia refugiorum loca vicina ſint, cur ibidem cum monachis debeant *c* mulieres habitare. Propterea præſenti juſſione præcipimus experientiæ tuæ, ut a præſenti tempore nullam illic ulterius mulierem, ſive eccleſiaſtici *d* juris ſit, ſive cujuslibet alterius habitare, commanereve permittas, ſed refugium ſibi, cum (ſicut prædictum eſt) tot loca vicina ſint, ubi maluerint, ipſi provideant, ut omnis exinde mulierum converſatio ſubmoveatur, ne ſi, quæ in nobis eſt, curam gerere deſiſtamus, atque inimici laqueis obviare, nos exinde (quod abſit) ſi quid adverſi contigerit, culpabiles exiſtamus. Præſentium itaque latori Felici Abbati mille quingentas plumbi libras, de quo in eadem inſula egere dignoſcitur, dare non differas, quod tuis poſtmodum, cum totius quantitatis ſumma noſcetur, rationibus imputetur. Ita ergo fac tu, ut ipſe provideas, ſi in ejuſdem inſulæ fabrica expendi utiliter valent. Quia autem dura eſt in inſulis congregatio monachorum, etiam pueros in eiſdem monaſteriis ante decem & octo annorum tempora ſuſcipi prohibemus. Vel ſi qui nunc ſunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem tranſmittat. Hoc & in *e* Palmaria, aliiſque inſulis te per omnia volumus cuſtodire.

N O T Æ.

1 a EIdem.) Anthemio videlicet ſubdiacono, ut habetur in ipſo Regeſtro Gregorii, *l.* 1. *ep.* 48. ex quo Codice reſtituo ita litteram hujus textus.

b *Oratorium.*) Ideſt monaſterium, ut ex verbis ſequentibus conſtat; olim enim monaſteria plerumque dicebantur oratoria; aut quia orationis gratia ibi monachi conveniebant. Gregorius *de Gloria confeſſorum*: ibi: „ Quidam nomine Auguſtus de eleemoſynis devotorum apud Brias vicum in honorem ſancti Martini Antiſtitis Oratorium ædificavit, & collectis ſecum paucis monachis, ſub regula monaſterii degens ſemper orationi vacabat. “ Idem *l.* 1. *miraculorum ſancti Martini, c.* 14. ibi: „ In Caſtello regionis Italiæ, quo dicitur tertium oratorium B. Martini fundatum eſſe. “ Et *in c.* 16. hoc oratorium puellarum vocat, & Abbatiſſæ loci meminit. Eodem in libro de monaſterio quodam virginum ſic refert: „ In porta Ambianenſi, in qua quondam vir beatus pauperem algentem chlamyde diſciſſa contexit, oratorium a fidelibus eſt ædificatum, in quo nunc puellæ religioſæ deſerviunt ad honorem S. Epiſc. “

c *Mulieres habitare.*) Quod pluribus Eccleſiæ canonibus prohibitum eſt. Synod. Nicæna 2. *can.* 18. “ Ne ſuſpicio detur „ exteris, inquit Apoſtolus, mulieres degere in Epiſcopiis, & „ in monaſteriis, ſuſpicionis plenum eſt. Si quis ancillam, „ vel liberam in eis locis habuerit ad aliquod miniſterium, „ puniatur; ſi perſeverat, deponatur; ſi vero in ſuburbanis „ mulieres ſint, & velint Epiſcopus, vel Præpoſitus illic aliquid agere, dum illic ſunt, non liceat mulieribus degere, „ ſed ſecedant. *Epaun.* can. 38. Monaſteria puellarum non niſi „ probatæ vitæ, & ætatis provectæ ad quaſcunque earum neceſſitates, vel miniſtrationes laici permittantur intrare. *Turon.* 2. can. 17. Mulier intra ſepta monaſterii nullatenus introire permittatur: ſi Abbas in hac parte, aut Præpoſitus „ negligens apparuerit, qui eam viderit, & non ſtatim ejecerit, excommunicetur. *Conc. Trullan.* c. 47. Nec in virorum „ monaſteria mulier, nec in mulierum vir dormiat, ut extra „ omne ſcandalum ſint fideles, &c. Si quis ſecus fecerit, clericus, ſive laicus excommunicetur. *Conc. Turon.* c. 29. Presbyteris, Diaconibus, ceteriſque clericis infra clauſtra monaſteriorum puellarum non ſit conceſſum habitare, nec intrent „ monaſteria, &c. *Cabillon. ſub Carolo* can. 63. *Altiſſiod.* can. „ 26. Si quis Abbas mulierem in monaſterio ingredi permiſerit, aut feſtivitates aliquas ibi expectare præceperit, tribus menſibus in monaſterio retrudatur, pane, & aqua contentus. “ Refert Ant. Auguſt. *in epit. l.* 9. *tit.* 19. Plura Theophilus *integro tractatu de vitanda mulier. famil.*

d *Eccleſiaſtici juris ſit.* Ut ſanctimoniales, & feminæ Deo dicatæ: licet enim olim monaſteria duplicia eſſent, virorum videlicet, & feminarum, ut probat Hæphten. *diſquiſ. monaſt. l.* 1. *tract.* 1. *diſquiſ.* 5. tamen poſtea prohibita fuerunt hujuſmodi monaſteria, *c. diffinimus, c. pernicioſam*, 18. *q.* 2. imo omnis familiaritas ſanctimonialium cum monachis damnata fuit: Conc. Tarracon. *can.* 1. ibi: „ Religioſus, vel monachus, qui familiarius cum propinqua ejus curæ commiſſa „ converſatur, in cella monaſterii incluſus pœnitentiæ lamentis incumbat, ubi ſingulari afflictione panis & aquæ victum „ ex Abbatis ordinatione recipiat. *Cabil. ſub Carolo*, cap. 55. Abbatiſſa cum viris, clericis, ſive laicis, horis incompetentibus non „ loquatur; ſed quidquid maſculis, clericis, ſive laicis, de rebus neceſſariis peragere debet a prima hora uſque ad veſpertinam peragat: & hoc non cum ſingulis, ſed coram pluribus. *Et* c. 56. A veſpera uſque ad primam nec Abbatiſſa, „ nec alia ſanctimonialium, cum quibuslibet maſculis ullum „ colloquium habeant, niſi forte talis fuerit occaſio, quam „ evitare non poſſint, & ſi neceſſitas incubuerit, id coram „ teſtibus facere debebunt. „ Et *can.* 61. *c. diffinimus*, 18. *q.* 2. Illuſtrant Ant. Auguſt. *in epit. juris Pont. lib.* 9. *tit.* 22. Zypeus *ad hunc tit. reſ.* 1.

2 e *Palmaria.*) Inſula hæc ultra Tyberina oſtia eſt in mari Tyrenno. Varro *l.* 3. *de ruſt. c.* 1. Plinius *l.* 3. *c.* 6. Ambroſius Calepinus *verbo Palmaria*. Ibi etiam ſunt Pontia, & Pandataria, & ſunt inſulæ miræ ſolitudinis, & ſterilitatis. In Pontiam miſſus fuit exul Sylverius Papa a Beliſario, ut refert Anaſt. Biblioth. *in ejus vita*: quæ tres inſulæ erant in Dominio D. Benedicti, ut probat Dartis *in c.* 20. *q.* 1. D. enim Benedictus, & ejus diſcipuli non ſolum ſolitudines, eremoſque incolebant, verum ut magis ab hominibus procul eſſent, inhabitatas inſulas quærebant, ut ibi mari circumſepti, vitam in Chriſto ducerent abſconditam, & ut aere minus ſalubri corpora magis caſtigarentur, & ut nimia corporis proſperitas, quaſi vitis palmite luxurians, amputaretur. Unde ſatis conſtat ex hiſtoriis, plura & magnifica monaſteria D. Benedicti in inſulis ædificata fuiſſe, qualia ſunt in Anglia Lindisfarnenſe, & Elienſe: in Francia Lerinenſe, & alia quæ enumerant Baron. *tom.* 5. *anno* 398. Yepes *in chron. D. Benedicti centur.* 1. *c.* 3. *anno* 532. D. Franc. Vico 3. *p. hiſt. Sardiniæ, c.* 18. *n.* 52. Et Abbo Floriacenſis in vita S. Edmundi Regis, & Martyris apud Surium die 20. Novemb. teſtatur Orientalem Brittaniæ partem, quæ Aeſtengle vocatur, aquis pene undique allui a Subſolano, & Euro Oceano; ab Aquilone vero immenſarum paludum uligine cingi: eæ vero paludes, inquit Sanctus, præbent pluribus monachorum gregibus optatos ſolitariæ converſationis ſinus, quibus incluſi non indigeant ſolitudine eremi: ex quibus ſunt S. Monachorum Patris Benedicti cœlibes cœnobitæ in loco celebri hac tempeſtate. De Italia Leo Hoſtienſis *l.* 3. *c.* 5. refert in Adriatico mari apud inſulam Diomedis quondam nomine vocatam, extitiſſe monaſterium Tremitenſe, quod 30. circiter milliaribus a terra diſtaret, cujus formam cum Deſiderius, qui poſtea Caſſin. Abbas fuit, & Pontifex Maximus Victor III. inaudiſſet, impetrata Abbatis licentia illuc perrexit, ibique ſatis auſteræ converſationi ſe tradens, non parvum tempus exegit: ſubditque deinde, quomodo idem Deſiderius monaſterium Malliæ conſtruxiſſet. Monaſterii præſentis in Palmaria Inſula conſtructi meminerunt Yepes, & Vicus *ubi proxime*. Unde dum Gregorius hic agit de monaſteriis in inſulis conſtructis, non eſt exaudiendus de inſulis amplas provincias habentibus, ut Anglia, Sardinia, Sicilia, & ſimiles; ſed de inſulis, in quibus unicus tantum eſt locus ſolitarius, & mari circumdatus intra anguſtum territorium, ut monaſteria conſtructa in inſulis Capraria, & Gorgonia, quorum meminerunt Divus Gregorius *l.* 1. *epiſt.* 50. & *l.* 4. *epiſt.* 49. & 60. Joſephus Gaſtald. *in notis ad Rutilium, l.* 1. *fol.* 97. In illis autem propter pericula, ſolitudinem, & alias difficultates aſperior vita erat, quare a Gregorio in præſenti ea dicitur durior congregatio monachorum, ut docuit P. Suarez *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *c.* 3. *n.* 8.

COMMENTARIUM.

IN præſenti textu, & *in c. ad Apoſtolicam, c. ſignificatum* 11. *hoc tit.* agitur de ætate monachorum, ſeu religioſorum, quæ debet eſſe legitima, *c.* 1. *hoc tit.* Unde exponendum eſt, quænam 3

BIBLIOTECA CENTRAL

U.A.N.L.